

The background of the cover features a photograph of a young child, possibly a girl, wearing a vibrant, multi-colored dress with shades of yellow, pink, and blue. The child is positioned on the left side of the frame, and the image is slightly faded and overlaid with a white semi-transparent area that serves as a backdrop for the text.

Programmatheorie

De Wijk-
academie
Opvoeden

Rapportage juni 2015

A decorative graphic element located at the bottom left of the page. It consists of a horizontal bar with a yellow section on the left, a white section in the middle, and a dark blue section on the right. The dark blue section contains the text 'Maria Jonker Onderzoek'. Above the bar, there are several black and white geometric shapes, including a triangle and a square, arranged in a stylized pattern.

Maria Jonker Onderzoek

Samenwerkingspartners van BMP binnen de Wijkacademie Opvoeden

STAGEHUIS
SCHILDERSWIJK

Dream
Support

Meetingz!

D diversiteitsland
cultuurontmoeting
en participatie

Financiers van het project Wijkacademies Opvoeden en meer

skanfonds
geeft mensen
de kans

Oranje Fonds
voor sociale initiatieven

VSBfonds,
iedereen doet mee

 Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Projecten
in Nederland

X X X Gemeente Amsterdam

 Den Haag

 Haarlem

Auteursrecht

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of op openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door printouts, kopieën, of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Auteur

drs. Maria Jonker

Begeleidingscommissie

Prof. dr. Mariette de Haan

Prof. dr. Micha de Winter

Universiteit Utrecht

Opdrachtgever

Stichting BMP

Programmatheorie

De Wijkacademie

Opvoeden

Inhoud

1 Inleiding	7
1.1. De Wijkacademie Opvoeden	7
1.2. Programmatheorie en het belang van evaluatieonderzoek	7
1.3. Onderscheidende werkwijze van BMP	8
2 Programmabeschrijving Wijkacademie Opvoeden	11
2.1. Achtergrond van het programma	13
2.1.1. Aanleiding	13
2.1.2. Antwoord van BMP	13
2.2. Doelen	15
2.2.1. Lange termijn (distaal)	15
2.2.2. Korte termijn (proximaal)	15
2.3. Doelgroep	16
2.4. Spil van het project: kerngroepen van wijkbewoners	16
2.4.1. Algemene omschrijving	16
2.4.2. Samenwerking met lokale partners	17
2.4.3. Deelnemers	18
2.4.4. Gesprekken	19
2.4.5. Activiteiten in de wijk	20
2.4.6. Inbreng van de deelnemers	21
2.4.7. Rol van de professionals	21
2.4.8. Verdere ontwikkeling van de Wijkacademies	24
2.5. ...en meer	25
2.5.1. Scholingsprogramma voor professionals	25
2.5.2. Landelijke promotiegroep	25
2.5.3. Netwerk van academici	26
2.6. Conclusie en <i>logic model</i>	27

3 Onderbouwing van het programma	29
3.1. Onderbouwing van de doelen	31
3.2. Onderbouwing van de werkwijze	36
3.2.1. Ontmoetingen tussen ouders.....	37
3.2.2. Reflecteren op opvoeding	39
3.2.3. Ouders ondernemen actie	43
3.2.4. De faciliterende professional	45
4 Samenvatting en conclusie	47
Referenties	55

Bijlage 1 | Overzicht activiteiten Wijkacademies Opvoeden

Bijlage 2 | Uitkomsten observaties en interviews

1 | Inleiding

1.1. De Wijkacademie Opvoeden

De Wijkacademie Opvoeden is een programma voor ouders, jongeren en anderen in een wijk die zich bezighouden met opvoeden. Een kerngroep van voornamelijk ouders vormt de spil. Zij verkennen samen opvoedthema's en bedenken manieren om dit in de wijk aan de orde te stellen.

De bedoeling is dat de deelnemers zelf bepalen welke onderwerpen worden besproken en hoe die in de wijk onder de aandacht worden gebracht. Ouders leren door met elkaar ervaringen te delen en door samen actief aan de slag te gaan, waarbij de professional deze processen ondersteunt. De Wijkacademie Opvoeden past hiermee binnen de huidige koers van het jeugdbeleid in Nederland.

De Wijkacademie Opvoeden is een initiatief van de stichting Bevordering Maatschappelijke Participatie (BMP). De lokale Wijkacademies zijn onderdeel van het landelijke project *Wijkacademies Opvoeden en meer*. Daarbij staat 'en meer' voor de activiteiten die BMP ontplooit ter verbreding en verdieping van de Wijkacademies, waaronder een scholingsprogramma voor professionals van lokale organisaties. Het project *Wijkacademies Opvoeden en meer* is in oktober 2013 van start gegaan met experimentele Wijkacademies in Amsterdam, Den Haag en Haarlem.

Uit reacties van ouders komt naar voren dat zij een positieve invloed van de Wijkacademie ervaren. Ook medewerkers van BMP rapporteren dat binnen de kerngroepen en daaromheen gunstige ontwikkelingen plaatsvinden. BMP acht het daarom wenselijk dat op meer plekken Wijkacademies zullen starten en zet zich daarvoor ook in.

1.2. Programmatheorie en het belang van evaluatieonderzoek

De Wijkacademie is ontwikkeld vanuit ervaringen in de praktijk. BMP baseert haar werkwijze weliswaar op verschillende principes en theorieën, maar er was nog geen overzicht van de middelen, de uitkomsten en de mogelijke werkzame mechanismen. Voor verdere uitbreiding en ontwikkeling van het project is het waardevol dat dit inzichtelijk wordt gemaakt. Daarom heeft BMP opdracht gegeven voor een evaluatieonderzoek. Dit is uitgevoerd door Maria Jonker Onderzoek onder supervisie van prof. dr. Micha de Winter en prof. dr. Mariëtte de Haan van de Universiteit Utrecht.

Dit rapport beschrijft de resultaten van het uitgevoerde onderzoek. Er is voor gekozen om een programmatheorie van de Wijkacademie Opvoeden te schrijven (Rossi et al., 2004). Dit houdt in dat eerst een systematische beschrijving van het programma is opgesteld, waarbij de projectbeschrijving van BMP en gesprekken met de medewerkers als uitgangspunt dienden. Vervolgens zijn de doelen en de werkwijze getoetst aan wetenschappelijke literatuur. De programmatheorie bestaat dus uit een beschrijving van het programma en een onderbouwing daarvan.

Dit alles betekent een versterking van het programma, omdat hiermee duidelijk wordt gemaakt waarom en waartoe de Wijkacademie Opvoeden zou moeten werken. Bovendien wordt met dit onderzoek een basis gelegd voor verdere evaluatie van het programma in de toekomst.

Aanvullend is door studenten van de Universiteit Utrecht een verkennende dataverzameling uitgevoerd in de praktijk. Zie daarvoor bijlage 2. Het betreft geen effectmeting, want daarvoor is uitgebreider en langduriger onderzoek noodzakelijk. Wel geven deze observaties en interviews een beeld van de Wijkacademie Opvoeden. Ook kunnen daaruit indicaties van effecten worden afgeleid. De resultaten in bijlage 2 vormen op die manier een illustratie bij de programmatheorie.

1.3. Onderscheidende werkwijze van BMP

Uit deze rapportage komt naar voren dat de Wijkacademie Opvoeden zich onderscheidt van reguliere methoden voor opvoedondersteuning. De professional is daarin vaak de expert die de ouders adviezen geeft over gedragsregulatie van het kind. Er zijn weliswaar situaties waarin ouders gebaat zijn bij dergelijke concrete handreikingen, maar opvoeding gaat over veel meer dan dit. Het gaat ook over reflectie op het ouderschap en de vraag welke waarden het kind zou moeten meekrijgen. Reguliere opvoedprogramma's zijn gebaseerd op (culturele) waarden, maar die blijven vaak impliciet. Het is nodig dat waarden rondom de opvoeding met ouders worden besproken, juist wanneer het gaat om migrantenopvoeders die vanwege een andere culturele achtergrond een gebrekkige aansluiting hebben met instellingen voor opvoedondersteuning. Ouders hebben een eigen visie op de opvoeding en zij willen daarin gehoord worden en serieus worden genomen. De Wijkacademie Opvoeden onderscheidt zich door hier nadrukkelijk aandacht aan te besteden.

Met de Wijkacademie Opvoeden is BMP gericht op empowerment van ouders en andere wijkbewoners met betrekking tot opvoeding. Gelijkwaardigheid tussen ouders en professional is daarbij ook een onderscheidend aspect. De mening en de visie van de ouders staan centraal en worden serieus genomen. Vervolgens gaan ouders daadwerkelijk aan de slag om hun thema's in de wijk onder de aandacht te brengen, waarbij wordt samengewerkt met partijen in de wijk. Ook dit is geen onderdeel van reguliere opvoedprogramma's en een onderscheidend kenmerk van de Wijkacademie. Hierdoor groeit namelijk het zelfvertrouwen van ouders en wordt hun netwerk vergroot.

De bedoeling is om het programma te verankeren in de wijk. Er wordt aangesloten bij thema's die in de wijk spelen en samengewerkt met lokale professionals. Na verloop van tijd wordt het programma overgedragen aan lokale organisaties.

De Wijkacademie Opvoeden is gericht op het ontstaan van verbindingen van ouders met anderen die ondersteunend zijn in de opvoeding. Het streven is daarbij dat de ouders onafhankelijk zijn van de professional en zelf in actie kunnen komen. In dit alles vormt de Wijkacademie Opvoeden een versterking van de pedagogische *civil society* in de wijken waar het programma wordt uitgevoerd. Het programma past daarmee binnen het huidige jeugdbeleid in Nederland.

1. Inleiding

2 | Programma- beschrijving Wijkacademie Opvoeden

In dit hoofdstuk worden de achtergrond en de opzet beschreven van het project *Wijkacademies Opvoeden en meer*. Hiervoor is gebruik gemaakt van het document *Projectopzet Wijkacademies Opvoeden en meer* (BMP, november 2013). Deze informatie is aangevuld en verhelderd door gesprekken met medewerkers van BMP.

Om de tekst te illustreren zijn in de kaders enkele voorbeelden gegeven van activiteiten binnen de Wijkacademies Opvoeden in de verschillende steden. Een complete lijst van activiteiten is te vinden in bijlage 1.

2.1. Achtergrond van het programma

2.1.1. Aanleiding

Een aantal ontwikkelingen vormden voor BMP de aanleiding voor het opzetten van het project *Wijkacademies Opvoeden en meer*. Deze zijn hieronder beknopt beschreven. Meer informatie is te vinden bij de onderbouwing van de doelen in paragraaf 3.1.

Sociale relaties van een gezin zijn belangrijk voor een sterke opvoedomgeving. Niet alle ouders hebben echter voldoende van deze contacten (RMO, 2009). Met name migrantenouders geven vaak aan dat het hen daaraan ontbreekt. Tegelijk hebben zij te maken met grote opvoedingsvraagstukken, onder meer omdat hun eigen opvoeding niet volledig als referentiekader kan dienen, zij de taal niet voldoende machtig zijn en tegelijk hun weg moeten vinden in de Nederlandse samenleving (Distelbrink, 2011; Pels, 2009). Opvoedvragen worden in veel gevallen slechts besproken binnen het gezin of met een hulpverlener.

Professionele opvoedondersteuning heeft echter vaak een specifieke insteek: het richt zich op problemen en hulpvragen, waarbij de nadruk ligt op de manier waarop ouders moeten opvoeden en welke methode het beste werkt. Impliciete culturele waarden die daaraan ten grondslag liggen, blijven veelal onbesproken (Weille, 2012).

Mede daardoor is er een gebrekkige aansluiting tussen ouders en instellingen voor professionele opvoedondersteuning. Dit blijkt ook duidelijk bij ouders met een migrantenachtergrond (Distelbrink, 2011). Ouders hebben vaak de indruk dat hun ideeën niet worden gehoord. Ook dragen deze programma's vanwege de individuele gerichtheid vaak weinig bij aan het pedagogisch klimaat in de wijk.

Samenvattend kan gezegd worden dat er een groep ouders is die weinig steun heeft van sociale relaties, terwijl professionals vaak een eenzijdige benadering van opvoeding hanteren. Voor die ouders zijn er dus weinig mogelijkheden om met elkaar over kernvragen rond opvoeden te spreken. Bovendien vinden veel ouders het lastig om anderen te benaderen met opvoedingsvragen. Gezinnen dreigen zo in een isolement te raken en de opvoedomgeving van ouders en kinderen verzwakt.

2.1.2. Antwoord van BMP

Opvoeden is een Gesprek

Bovengenoemde ontwikkelingen heeft BMP gesignaleerd. Een concreet antwoord daarop is het driejarige project *Opvoeden is een gesprek*, dat is gestart in 2010.

Ouders van diverse komaf bespraken welke opvoedingsvraagstukken zij belangrijk vinden en welke invloed het migratieproces heeft op hun rol als opvoeder. Dit project was voornamelijk gericht op ouders met een migrantenachtergrond.

Er zijn vijf experimenten uitgevoerd in Rotterdam, Amsterdam en Utrecht. Het project werd door de deelnemende ouders als positief ervaren en leverde waardevolle inzichten op voor ouders en opvoeddeskundigen. De ouders bleken ruimte voor hun eigen verhalen te zoeken en wilden zelf bepalen welke onderwerpen zij bespreken. Naar aanleiding van deze experimenten heeft BMP vijf korte programma's ontwikkeld, waarbij ouders en jongeren met verschillende thema's aan de slag gingen (zie kader). Die programma's zijn in het laatste jaar van het project op twintig plekken in het land zijn geïmplementeerd.

De korte programma's van Opvoeden is een gesprek:

- 1. Wij voeden op** | De ontwikkeling van wijk- en buurtnetwerken rond opvoeden.
- 2. Ouders en school: wat is de agenda?** Een interactief traject om (migranten)-ouders te laten nadenken over hun eigen rol als opvoeder en de verwachtingen die zij daarbij van de basisschool hebben.
- 3. Vaders Best** | Een vadertraining, gericht op het verkennen van de vaderrol en de vraag hoe vaders kunnen communiceren met hun kinderen (en de moeder van die kinderen).
- 4. Jongeren adviseren de school** | Een traject om jongere vroegtijdige schoolverlaters zelf een advies te laten uitbrengen aan school en ouders over wat er anders en beter kan. Gericht op het (V)MBO.
- 5. Jongeren en ouders in gesprek: waar gaat het over?** | Een traject om jongeren en ouders eerst individueel en later samen te laten spreken over onderwerpen waar ze het gewoonlijk niet over hebben.

Project Wijkacademies Opvoeden en meer

BMP constateerde dat er grote behoefte was aan vervolgp programma's op *Opvoeden is een gesprek*. Samen met de landelijke oudergroep van dit eerste project heeft zij daarom het project *Wijkacademies Opvoeden en meer* ontwikkeld. Dit is niet langer alleen gericht op ouders met een migrantenachtergrond, maar op allen die in een wijk willen bijdragen aan het gesprek over opvoeden. Bovendien gaat het niet meer om korte programma's, maar om langdurigere projecten van vier jaar.

Met de Wijkacademies Opvoeden wil BMP ouders de gelegenheid bieden om met elkaar te spreken over vragen rondom opvoeden. De nadruk ligt daarbij op de vraag: 'Wat voor ouder wil ik zijn?' Ouders benoemen zelf de opvoedthema's die voor hen belangrijk zijn en spreken daarover uit eigen ervaring. Op die manier wordt gestreefd naar een goede aansluiting tussen de ouders en het programma. Vervolgens gaan ouders aan de slag in de wijk met thema's die zij zelf hebben gekozen. Een Wijkacademie staat in verbinding met de wijk, onder meer door de samenwerking met instellingen en organisaties. In het vervolg van dit hoofdstuk wordt het project *Wijkacademies Opvoeden en meer* in beschreven.

2.2. Doelen

Het project *Wijkacademies Opvoeden en meer* heeft doelen voor de langere termijn (distaal) en voor de korte termijn (proximaal). De proximale uitkomsten zijn de directe resultaten van het programma, waarbij de verwachting is dat daar uiteindelijk de distale uitkomsten weer uit voortkomen (Rossi et al., 2004).

2.2.1. Lange termijn (distaal)

De doelen die BMP met de Wijkacademies Opvoeden op de langere termijn uiteindelijk wil bereiken, hebben alles te maken met wijknetwerken rondom opvoeden. Enerzijds is het daarvoor nodig dat ouders een bepaalde ontwikkeling doormaken en anderzijds is het nodig dat structuren in de wijk de ouders ondersteunen in het aangaan van verbindingen.

Deze distale uitkomsten zijn als volgt verwoord:

1. Ouders hebben het vermogen (competenties en zelfvertrouwen) om met anderen verbindingen aan te gaan die ondersteunend zijn bij de opvoeding
2. Er zijn structuren in de wijk die ouders faciliteren in het aangaan van verbindingen met anderen

Aan deze uitkomsten wordt binnen de Wijkacademie Opvoeden gewerkt door het nastreven van een aantal doelen voor de korte termijn, zoals beschreven in de volgende paragraaf.

2.2.2. Korte termijn (proximaal)

De beoogde uitkomsten op de korte termijn gaan over drie niveaus: de ontwikkeling van de deelnemers, ontwikkelingen in de wijk en de ontwikkeling van het programma zelf.

Niveau	Doel	Toelichting
<i>Ontwikkeling van de individuele deelnemers</i>	1. Deelnemers komen door hun ervaringen tot nieuwe inzichten – over zichzelf, anderen, kinderen, opvoeding	Deelnemers vormen hun eigen visie op het ouderschap en leren deze te verwoorden. Zij leren ook van elkaar.
	2. De opvoednetwerken van ouders en jongeren worden vergroot, versterkt en/of beter benut	Deelnemers leren mensen en partijen in de wijk kennen. Ze zijn geoefend in het spreken over opvoeden en eraan gewend om dit gesprek aan te gaan.
	3. Deelnemers ervaren dat zij actor zijn en ontwikkelen hun zelfvertrouwen	Deelnemers merken waartoe zij zelf in staat zijn.
<i>Ontwikkeling van bewoners en instellingen in de wijk</i>	4. Professionals en wijkbewoners ervaren dat men op meerdere manieren met het thema opvoeden bezig kan zijn	De activiteiten van de Wijkacademies bereiken instellingen en bewoners in de wijk.
<i>Ontwikkeling van de Wijkacademie als programma</i>	5. De Wijkacademie staat in verbinding met de wijk – met bewoners en instellingen, zoals scholen	Er wordt samengewerkt in de wijk en er is aandacht voor actuele thema's die daar spelen
	6. De stem van ouders wordt gehoord – o.a. bij beleidsmakers en scholen	Thema's die ouders belangrijk vinden, worden onder de aandacht gebracht

Dit derde niveau heeft dus te maken met de positie en het functioneren van de Wijkacademie. Het is namelijk geen vaststaand programma, maar wordt in elke wijk op een specifieke manier vormgegeven, afhankelijk van de situatie. Ook deze ontwikkeling is een doel van het programma.

2.3. Doelgroep

De doelgroep van de Wijkacademie Opvoeden is breed. De kerngroepen bestaan voornamelijk uit ouders, maar ook andere bewoners kunnen deelnemen. Ook worden regelmatig activiteiten met jongeren uitgevoerd.

Bij het uitvoeren van activiteiten is de bedoeling dat wordt samengewerkt met partijen in de wijk (bijvoorbeeld scholen, kunstenaars, welzijnswerk, migrantenorganisaties, kerken) en dat ook andere wijkbewoners worden bereikt. Bovendien worden de uitkomsten van de Wijkacademies verder verspreid, zodat ook instellingen en professionals worden bereikt die zich bezighouden met opvoeden (bijvoorbeeld scholen, sociale wijkteams, CJG's). In zekere zin zijn deze personen, instellingen en organisaties dus een doelgroep.

In deze programmatheorie zullen echter voornamelijk ouders als doelgroep worden besproken, omdat de aanleiding van het project én de uiteindelijke doelen van de Wijkacademie Opvoeden betrekking hebben op ouders.

2.4. Spil van het project: kerngroepen van wijkbewoners

De Wijkacademie Opvoeden omvat alles wat vanuit het programma in de wijk gebeurt. De spil van de Wijkacademie wordt gevormd door een kerngroep van wijkbewoners. BMP werkt in de begeleiding van deze kerngroepen samen met een lokale partnerorganisatie. In de volgende paragrafen is beschreven wat er binnen de kerngroep gebeurt.

2.4.1. Algemene omschrijving

Een kerngroep bestaat uit tien tot twaalf bewoners in een wijk. Zij komen (minimaal) elke drie weken bij elkaar in de wijk om met elkaar te spreken over thema's rondom opvoeden. Ook kiezen zij onderwerpen die zij breder in de wijk aan de orde willen stellen. Daarmee gaan zij vervolgens aan de slag, zodat via de activiteiten van de kerngroep ook andere bewoners worden bereikt. Een Wijkacademie heeft geen vast curriculum. Het is een programma dat bewoners wil stimuleren om met elkaar in gesprek te gaan, van elkaar te leren en samen te werken met scholen en andere instellingen in de buurt. Er is sprake van een netwerkbenadering: deelnemers kunnen afwisselend meer of minder betrokken zijn en nieuwe leden kunnen ook gedurende het traject nog aansluiten.

Er is momenteel een Wijkacademie in Amsterdam (Oost), Haarlem (Schalkwijk) en Den Haag (Schilderswijk). Het programma van een Wijkacademie Opvoeden duurt vier jaar, daarna is het de bedoeling dat lokale professionals de coördinatie en begeleiding hebben overgenomen van BMP. Dit proces van overdracht start na twee jaar.

2.4.2. Samenwerking met lokale partners

Bij de uitvoering van de Wijkacademie werkt BMP samen met lokale partners. In de wijk waar een Wijkacademie gaat starten, wordt gezocht naar een geschikte partij om mee samen te werken. In het onderstaande kader staat een beschrijving van de samenwerkingspartners van de drie eerste Wijkacademies.

BMP organiseert de Wijkacademie Opvoeden samen met deze partners en leert ook van hun werkwijze. In paragraaf 4.2.7 is hierover meer beschreven.

■ **In Den Haag** wordt samengewerkt met het Stagehuis. Dit is een stichting in de Schilderswijk die studenten van het MBO en HBO een stage biedt, waarbij samenwerking met andere stagiaires, bewoners en partijen in de wijk belangrijk is. Het Stagehuis is gevestigd in de Schilderswijk in Den Haag.

■ **In Amsterdam Oost** wordt samengewerkt met Dream Support, een organisatie die pedagogische programma's ontwikkelt. Het doel daarvan is een bijdrage leveren aan een positieve toekomst voor kinderen en jongeren. Dream Support werkt met stagiaires, vrijwilligers en andere samenwerkingspartners. Ook wordt door BMP in Amsterdam samengewerkt met stichting Diversiteitsland, een advies- en projectbureau dat zich inzet voor gelijkwaardige deelname aan het maatschappelijke verkeer van mensen in een sociaaleconomische achterstandssituatie. Een doel is het stimuleren van ontmoeting en het bevorderen van acceptatie tussen mensen van verschillende achtergronden.

■ **In Haarlem** wordt samengewerkt met Meetingz!. Dit is een ontmoetingsplek die is gestart in een garagebox in Schalkwijk met als doel het stimuleren van talent van bewoners. Men kan er onder meer terecht voor taalles en huiswerkbegeleiding. Ook zijn er voor kinderen voorleesmiddagen. De bedoeling van Meetingz! is dat de bewoners meewerken om de wijk beter te maken.

2.4.3. Deelnemers

Werving

Leden voor de kerngroep worden geworven door BMP in samenwerking met lokale partners. Het netwerk van professionals die al langer in de wijk werken wordt daarbij benut.

Mensen worden op verschillende manieren benaderd, onder meer:

- Via instellingen, zoals scholen
- Via plekken waar bewoners komen, zoals taalcursussen
- Door het aanspreken van mensen op straat, bijvoorbeeld op de markt
- Via anderen, bijvoorbeeld wanneer kerngroepleden zelf een nieuwe deelnemer meenemen

Wanneer mensen worden aangesproken tijdens de werving, is een persoonlijke vraag het startpunt. De medewerker informeert bijvoorbeeld eerst of iemand zelf opvoeder is. Daarop aansluitend wordt informatie gegeven over de Wijkacademie Opvoeden. Op die manier komt meteen naar voren dat de eigen ervaringen van deelnemers een belangrijke rol spelen binnen de Wijkacademie. Deze benadering geeft de medewerkers daarnaast een beeld van wat er speelt in de wijk.

Samenstelling van de kerngroep

Met potentiële deelnemers worden individuele gesprekken gevoerd door BMP en eventueel door de partnerorganisatie. Daarna wordt de definitieve samenstelling van de kerngroep bepaald.

De leden van de kerngroep hebben deze kenmerken:

- Deelnemers hebben interesse in het onderwerp opvoeden en/of behoefte om daarover te spreken
- Deelnemers hebben er plezier in om te vertellen over henzelf en hun eigen ervaringen.
- Deelnemers zijn in staat om naar anderen te luisteren. Als iemand dit niet voldoende kan, bekijkt de medewerker van BMP of het waarschijnlijk is dat iemand die vaardigheid zal ontwikkelen. Zo ja, dan kan iemand deelnemen aan de kerngroep en gaandeweg leren.
- Deelnemers zijn bereid om zich voor minimaal twee jaar aan de Wijkacademie te verbinden.

De bedoeling is dat een groep van tien tot twaalf bewoners ontstaat, met daarin mensen van verschillende afkomst en zowel mannen als vrouwen. Er wordt gestreefd naar diversiteit binnen de kerngroep.

Uit observaties (zie bijlage 2, paragraaf 3.1) komt naar voren dat in de kerngroep in Amsterdam minimaal zes verschillende nationaliteiten zijn vertegenwoordigd en in Haarlem zeven nationaliteiten. Er zijn onder meer deelnemers van Nederlandse, Turkse, Marokkaanse, Afghaanse, Somalische, Antilliaanse en Surinaamse afkomst betrokken. Ook is er een redelijk gelijke verdeling tussen mannen vrouwen.

2.4.4. Gesprekken

De leden van de kerngroep spreken met elkaar over kernvragen rondom opvoeden. Levensverhalen en eigen ervaringen vormen de basis van deze gesprekken. Dit helpt deelnemers om aan te geven wat zij belangrijk vinden en wat ze zouden willen veranderen.

Deelnemers leren van elkaar door te luisteren naar deze verhalen. Tegelijkertijd leren zij hun eigen visie op opvoeden te verwoorden. Zij raken vertrouwd met spreken over opvoeden en ze leren hoe zij zelf deze gesprekken kunnen initiëren, waardoor zij dat in het dagelijks leven ook eerder zullen doen. De gesprekken zorgen er tevens voor dat deelnemers meer alert zijn op wat er speelt in de wijk.

De thema's die bij de Wijkacademie worden besproken staan niet vast, omdat die door de deelnemers zelf worden bepaald. Wel volgt de kerngroep in het eerste half jaar een serie kennismakings- en introductiebijeenkomsten. Daarin worden de volgende onderdelen behandeld:

- Eigen verhalen
- Hoe ben je zelf opgevoed?
- Wat ben je voor opvoeder?
- Toekomstbeelden voor jezelf en je kinderen: wat zijn je opvoeddoelen?
- Kennis van de wijk: wie kent wie?
- Talentenspel: wat kun je van elkaar leren?
- Benoemen van belangrijke thema's, bijvoorbeeld Opvoeden en seksualiteit, Opvoeden en armoede, Opvoeden en social media, Opvoeden en religie, Opvoeden en onderwijs, Opvoeden in spannende tijden.
- Uitwerking programma Wijkacademie voor periode van een jaar.

De zaken die deelnemers zelf belangrijk vinden, vormen het uitgangspunt van de gesprekken. Het gevolg hiervan is dat zij zichzelf kunnen zien als initiatiefnemer. Het streven is om problemen niet als uitgangspunt te nemen, want dit kan deelnemers het idee geven dat zij afhankelijk zijn van de hulp van anderen.

Diversiteit en inclusie

Diversiteit binnen de kerngroep wordt gezien als een verrijking, omdat dit ervoor zorgt dat verschillende ervaringen worden ingebracht. Een belangrijk principe is inclusie, dat wil zeggen dat iedereen moet kunnen deelnemen. Er is geen criterium wat betreft leeftijd, sekse, sociaal-culturele achtergrond, etniciteit mogelijkheden of beperkingen. Onderdeel van inclusie is ook het uitgangspunt dat ieder individu een rol van betekenis kan spelen. Dit komt terug in meerdere onderdelen van de werkwijze.

2.4.5. Activiteiten in de wijk

De deelnemers stellen samen vast welke thema's zij belangrijk vinden. Zij kiezen welke onderwerpen zij breder onder de aandacht willen brengen. Vervolgens bedenken zij passende vormen om deze thema's in de wijk bespreekbaar te maken. Er wordt aansluiting gezocht bij wat er speelt in de buurt. De kerngroepleden voeren de plannen uit en betrekken daarbij andere bewoners, organisaties en instellingen. Op deze manier bereikt de Wijkacademie niet alleen de deelnemers van de kerngroep, maar ook een groot aantal andere mensen in de wijk.

In de kaders zijn enkele voorbeelden genoemd. In bijlage 1 is een uitgebreid overzicht opgenomen van de activiteiten die de Wijkacademie Opvoeden in de verschillende steden heeft ontplooid.

Als ouders samen een thema in de wijk onder de aandacht brengen, ervaren zij waartoe zij in staat zijn en ontwikkelen zij hun zelfvertrouwen. Deelnemers zijn overigens niet verplicht om zich in te zetten bij het uitvoeren van de activiteiten. Alleen betrokken zijn bij de gesprekken is ook mogelijk.

Bijeenkomst op school | Een kerngroep heeft een bijeenkomst georganiseerd voor ouders en leerkrachten op een van de basisscholen in de wijk over "Opvoeden in spannende tijden (met berichten over IS, Oekraïne, Gazastrook e.d.). Vragen voor deze bijeenkomst zijn: Wat doen al die berichten met kinderen? Hebben ouders het gevoel dat er anders naar hen wordt gekeken of kijken ze zelf anders naar mede-ouders? Merken ouders dat hun kinderen er mee bezig zijn? Praten ze hier met hun kinderen over of zouden ze dat willen doen?

Fototentoonstelling | In Amsterdam heeft een van de deelnemers de kerngroepleden geportretteerd met een voorwerp dat voor hen symbool staat voor hun opvoeding. Bij de foto's hangt een versje hierover. De foto's zijn onder andere tentoongesteld in het Oosterpark om andere ouders te attenderen op de Wijkacademie Opvoeden en het thema opvoeden op de kaart te zetten.

Verhalenboek | De Wijkacademie in de Schilderswijk heeft een interviewproject uitgevoerd om verhalen te verzamelen. Hiertoe kregen vijf stagiaires van het Stagehuis een interviewtraining. Zij hebben samen met wijkbewoners de verhalen opgezocht en vastgelegd door interviews te houden en foto's te maken in de buurt. De verhalen zijn uitgebracht in een boekje dat kan worden uitgevouwen tot een poster. Deze poster vormt vervolgens weer gesprekstof.

2.4.6. Inbreng van de deelnemers

Zoals in voorgaande paragrafen naar voren komt, hebben de deelnemers een actieve rol binnen de Wijkacademie Opvoeden. Hun inbreng kan in de volgende punten worden samengevat:

- Zij leveren de inhoud voor de gesprekken en activiteiten.
- Zij vertellen hun ervaringen, luisteren naar anderen in de groep en reageren op elkaar.
- Zij denken met elkaar mee en adviseren elkaar.
- Zij stellen samen vast welke thema's voor hen belangrijk zijn.
- Zij bedenken passende vormen om deze thema's in de wijk bespreekbaar te maken.

2.4.7. Rol van de professionals

Een kerngroep wordt begeleid door twee professionals: een medewerker van BMP en een medewerker van een lokale organisatie. Bij de start van een Wijkacademie wordt een medewerker van BMP aangewezen die het programma in deze wijk zal begeleiden. Waar in deze rapportage wordt gesproken over de professionals binnen de Wijkacademie, gaat het over de medewerker van BMP en de medewerker van de partnerorganisatie.

Samenwerking met partnerorganisatie

In de betreffende wijk wordt door BMP een professional gezocht om mee samen te werken. Dit moet iemand zijn vanuit een vakgebied dat met opvoeding te maken heeft, bijvoorbeeld pedagogiek of jongerenwerk.

Een voorwaarde is dat de professional van de partnerorganisatie goede verbindingen heeft met de wijk. Ook moet hij of zij de capaciteiten hebben om (een deel van) de hieronder omschreven taken te vervullen. De taakverdeling die wordt gekozen, is afhankelijk van de specifieke kwaliteiten van de professional van de partnerorganisatie. Eindverantwoordelijke is altijd de medewerker van BMP.

Positie van de professional

De deelnemers bepalen binnen de Wijkacademie de thema's en zij hebben een actieve rol tijdens de bijeenkomsten. Dit betekent echter niet dat de inzet van een professional overbodig is. Juist omdat de deelnemers verantwoordelijk zijn voor de inhoud, is het van belang dat zij zich daarop kunnen richten. De professional heeft de taak om dit proces te faciliteren.

Er zijn meerdere perspectieven op opvoeden mogelijk, vooral als het gaat om verschillende culturen. De professional is daarom niet gericht op het uitdragen van één opvoedkundige norm. Zijn of haar taak is om ouders te helpen om zich een eigen visie op opvoeden te vormen en deze te verwoorden. Doordat ouders met elkaar in gesprek gaan, zullen meerdere perspectieven op opvoeden naar voren komen. De professional zorgt dat deze verschillende zienswijzen aan bod komen. Daarbij kan hij of zij de eigen mening geven, bijvoorbeeld als aanzet tot een discussie. De professional mag dus waarden uitdragen en adviezen geven, maar het is niet de bedoeling dat hij of zij de ouders iets oplegt.

Integraal werken

Een belangrijk onderdeel van de werkwijze van BMP is integraal werken. Hieronder verstaat BMP het leggen van verbindingen tussen verschillende niveaus: het individu, de groep, de wijk en breder. De professional heeft aandacht voor de deelnemer als individu met specifieke ervaringen en talenten. Hij of zij zorgt ervoor dat er op groepsniveau uitwisseling plaatsvindt en dat deelnemers van elkaar leren. In die groep ontstaan thema's en verhalen die worden gedeeld door de groepsleden. Dit wordt vervolgens de wijk in gebracht, zodat ook scholen, CJG en welzijn worden bereikt. Integraal werken bij BMP betekent dus dat de uitkomsten van de Wijkacademie Opvoeden niet alleen binnen de groep bekend zijn, maar ook worden gedeeld met de buitenwereld.

Taak: Methodische begeleiding van de groepsbijeenkomsten

Een taak van de professional is de methodische begeleiding van de groepsbijeenkomsten. Deze begeleiding vindt plaats op drie niveaus: de inhoud, de groep en de individuele deelnemers.

Begeleiding op niveau van de inhoud

- Zorgen dat de eigen ervaringen van deelnemers het uitgangspunt zijn van de gesprekken
- Voorkomen dat er een discussie over standpunten ontstaat, want de bedoeling is dat het gesprek gaat over de achterliggende waarden en persoonlijke ervaringen.

Begeleiding op groepsniveau

- Zorgen dat deelnemers elkaars achtergronden leren kennen
 - Door de uitwisseling van persoonlijke verhalen te stimuleren
- Zorgen dat een groep ontstaat die elkaar vertrouwt
 - Door een opbouw aan te brengen: eerst algemene persoonlijke vragen bespreken, zoals 'Hoe ben je zelf opgevoed?' Pas later wordt de vraag besproken 'Hoe voed je zelf op?'. Ook meer gevoelige onderwerpen (zoals religie) worden pas besproken als de groep elkaar beter kent

Begeleiding op individueel niveau

- Zorgen dat deelnemers zich op hun gemak voelen en uitgedaagd worden
- Zorgen dat deelnemers op basis van hun eigen ervaringen tot nieuwe inzichten komen
 - Door het gebruik van methodieken die mensen aanspreken op hun eigen ervaring. De verzameling van gespreks- en spelvormen wordt steeds uitgebreid, onder meer omdat partnerorganisaties ook nieuwe methodieken inbrengen
- Zorgen dat deelnemers hun eigen plannen kunnen formuleren
 - Door systematische vragen te stellen, bijvoorbeeld vragen naar herinnering: 'Denk aan activiteiten in de wijk die jij hebt meegemaakt. Waar werd je blij van?'

Taak: Processturing

De professionals zijn binnen de Wijkacademie ook verantwoordelijk voor de processturing. Daarbij gaat het om de volgende onderdelen:

- De ideeën van de groep omzetten in concrete handelingen voor de deelnemers en ijkpunten waar naartoe wordt gewerkt
- De doelen van de Wijkacademie voor de langere termijn in de gaten houden en de koers van de kerngroep daaraan toetsen
- Kiezen welke methodieken tijdens de bijeenkomsten worden ingezet
- Alert zijn op mogelijke signalen van mensen, zodat daarop kan worden ingespeeld

Taak: Organisatorische ondersteuning

- Praktische zaken regelen, zoals de locatie, het uitnodigen van deelnemers, het versturen van de agenda voor elke bijeenkomst en het verzorgen van verslaglegging van bijeenkomsten
- Contact leggen met andere partijen in de wijk
- Publiciteit genereren
- Het betrekken en inschakelen van professionals waar nodig (o.a. de gemeente)

Specifieke taken voor de medewerker van BMP

Bovenstaande taken worden uitgevoerd door de medewerker van BMP en de medewerker van de partnerorganisatie. De medewerker van BMP heeft daarnaast nog enkele specifieke taken:

- De ontwikkeling van de Wijkacademie op de langere termijn in het zicht houden
- Contact onderhouden met de gemeente, de landelijke promotiegroep (zie 2.5.2) en het netwerk van academici (zie 2.5.3)

Theorieën van partnerorganisaties

BMP leert van de partnerorganisaties en neemt ook onderdelen van hun werkwijze over. Zie de kaders voor een aantal theorieën die ook de werkwijze van BMP hebben beïnvloed.

■ **Presentietheorie** | Het Stagehuis in de Schilderswijk (Den Haag) maakt gebruik van de presentietheorie. Dit wordt omschreven als “een praktijk waarbij de zorggever zich aandachtig en toegewijd op de ander betreft, zo leert zien wat er bij die ander op het spel staat – van verlangens tot angst – en die in aansluiting dáárbij gaat begrijpen wat er in de desbetreffende situatie gedaan zou kunnen worden en wie hij/zij daarbij voor de ander kan zijn. Wat gedaan kan worden, wordt dan ook gedaan. Een manier van doen, die slechts verwezenlijkt kan worden met gevoel voor subtiliteit, vakmanschap, met praktische wijsheid en liefdevolle trouw” (Stichting Presentie, 2011)

■ **Appreciative Inquiry (AI)** | Dream-support in Amsterdam Oost hanteert appreciative inquiry, ook wel waarderend onderzoek genoemd. Dit wordt omschreven als “een model dat gericht is op duurzame verandering. Het is een cyclisch proces waarbij alle stakeholders komen tot co-creatie. Dat maakt het iedere keer een nieuwe ontdekkingstocht en uitdaging waarbij je naast en met elkaar werkt. AI is een activerende en positieve methode die deelnemers aanspreekt op eigen kracht en mogelijkheden. Binnen AI zijn er vier fasen, te weten: discover, dream, design en deliver” (Dreamsupport, z.d.).

■ **Community based werken** | Dream-support ziet een meerwaarde in community based werken in plaats van gespecialiseerde of institutionele zorg. Deze manier van werken wordt als volgt beschreven: “vraaggericht werken, werken met vrijwilligers, werken in multidisciplinair verband, empowerment en innoverend werken” (Dreamsupport, z.d.).

2.4.8. Verdere ontwikkeling van de Wijkacademies

De bestaande Wijkacademies moeten steeds zelfstandiger gaan functioneren in de vier jaar dat het programma loopt. Dit betekent dat de rol van BMP (geleidelijk) wordt overgenomen door lokale partijen. Ook de financiering komt na het tweede jaar meer bij de gemeente te liggen. Het streven is dat een Wijkacademie na vier jaar volledig lokaal bekostigd wordt. Dit kan door de inzet van plaatselijke professionals en/of door een financiële bijdrage van de gemeente.

Het is overigens niet noodzakelijk dat de Wijkacademie na vier jaar in dezelfde vorm blijft bestaan. Een mogelijke situatie is dat deze manier van werken tegen die tijd is verankerd in lokale organisaties, waardoor de Wijkacademie als afzonderlijk programma niet meer nodig is.

Daarnaast is de bedoeling is dat vanuit elke Wijkacademie in de loop van het tweede jaar wordt gestart met de realisatie van een nieuwe Wijkacademie Opvoeden in een andere wijk of stad. De professional van BMP heeft daarbij een leidende rol. Er wordt in de nieuwe wijk opnieuw gezocht naar bestaande instellingen die een ondersteunende rol kunnen vervullen.

2.5. ...en meer

De Wijkacademies Opvoeden in de verschillende steden staan niet op zichzelf, daarom ook de toevoeging 'en meer' in de projectnaam. De bedoeling is dat de uitkomsten van de Wijkacademies worden vertaald naar andere niveaus, zodat de stem van de ouders ook daar gehoord wordt. Tegelijkertijd wordt er voor de Wijkacademies gezocht naar input van buitenaf.

Daarom is er naast de lokale Wijkacademies ook een landelijk programma. Dit bestaat uit een scholingsprogramma voor professionals van andere organisaties, een landelijke promotiegroep en een netwerk van academici. Deze onderdelen staan hieronder beschreven.

2.5.1. Scholingsprogramma voor professionals

Zoals eerder beschreven, zijn hulpverleners vaak voornamelijk op het individu gericht. Ook zijn zij niet altijd geoefend in het intercultureel werken.

BMP heeft daarom een scholingsprogramma opgezet voor professionals uit de omgeving van de drie eerste Wijkacademies en een aantal mensen uit andere gebieden. Het gaat onder meer om medewerkers van Centra voor Jeugd en Gezin, Jeugdzorginstellingen, Opvoedpoli's en scholen. Er kunnen vier tot vijf professionals deelnemen uit elke stad waar een Wijkacademie gestart is. De training duurt één jaar, waarin men elke drie of vier weken een dagdeel bij elkaar komt.

Het doel van het scholingsprogramma: professionals toerusten om langdurige netwerken van ouders en jongeren rond het thema opvoeden op wijk en buurtniveau te stimuleren en ondersteunen.

De cursus wil de handelingsmogelijkheden van professionals versterken en hen scholen in het werken met multiculturele groepen. Ook is de bedoeling dat de Wijkacademies Opvoeden door het scholen van professionals zo goed mogelijk worden ingebed in bestaande wijkstructuren

Het scholingsprogramma is een traject dat bestaat uit ervaringen uitwisselen, casussen bespreken, nieuwe praktijkervaring opdoen, verdieping in theoretische grondslagen en zich bekwamen in (nieuwe) methoden van groepsondersteuning, samenwerking met andere professionals

De begeleiding is in handen van een medewerker van BMP en een medewerker van Lotus & Tulip, een bureau met ervaring in scholing van professionals in intercultureel werken.

Van de deelnemende professionals wordt verwacht dat zij actief bijdragen aan de ondersteuning van groepen ouders en jongeren binnen de Wijkacademie. De ervaringen die worden opgedaan binnen de Wijkacademies vormen tegelijkertijd input voor het scholingsprogramma.

2.5.2. Landelijke promotiegroep

De bedoeling is dat de inhoud en de lokaal ontwikkelde methoden van de Wijkacademies bekend worden bij landelijke kennisinstituten, ministeries, maatschappelijke organisaties en andere ouders.

Daartoe heeft BMP een landelijke promotiegroep opgezet. Deze groep bestaat uit ongeveer twaalf deelnemers. Er nemen enkele ouders deel, de meesten hebben een migrantenachtergrond en zijn voormalige deelnemers aan *Opvoeden is een gesprek*. Ook zijn professionals vertegenwoordigd vanuit onder meer landelijke kenniscentra, organisaties voor jeugd en opvoeding en het ministerie van Sociale Zaken.

De landelijke promotiegroep heeft de volgende taken:

- Het monitoren van de ontwikkelingen van de verschillende onderdelen van het project *Wijkacademies Opvoeden en meer* en deze in een bredere maatschappelijke context plaatsen
- Uitwisselingsbijeenkomsten organiseren voor betrokkenen bij de Wijkacademies
- De inhoud van de verschillende producten van het project bespreken
- De (tussentijdse) uitkomsten van de verschillende onderdelen verspreiden en een plek geven in het maatschappelijk debat over opvoeden en de rol van ouders en professionals, door conferenties en promotiedagen te organiseren

2.5.3. Netwerk van academici

Het streven is om inhoudelijke verdieping te geven aan de thema's die binnen de Wijkacademies worden besproken. Om de Wijkacademies daarin te ondersteunen is op landelijk niveau een netwerk van academici opgezet. Het is een groeiend en wisselend netwerk, waarbij academici zijn aangesloten vanuit verschillende disciplines rondom opvoeden. Daarbij zijn ook professionals die zich bezig houden met het onderwijs op hogescholen in deze vakgebieden.

De deelnemers kunnen hun kennis overdragen aan de deelnemers van de kerngroepen. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om theorieën uit de ontwikkelingspsychologie of interculturele pedagogiek. Tegelijkertijd is de bedoeling dat het netwerk ook voor de academici zelf voor verbreding en verdieping zorgt. Door ouders en academici met elkaar in contact te brengen kunnen ervaringen uit de praktijk en wetenschappelijke kennis wederzijds tot nieuwe inzichten leiden.

Het netwerk van academici komt enkele keren per jaar bij elkaar. Er worden dan thema's besproken die vanuit de kerngroepen naar voren zijn gekomen.

Daarnaast kunnen de academici door de Wijkacademies worden uitgenodigd om langs te komen en iets over te dragen over een onderwerp waarbij de deelnemers meer verdieping willen.

2.6. Conclusie en *logic model*

In de voorgaande paragrafen is het project *Wijkacademies Opvoeden en meer* beschreven. Het kan worden samengevat als een programma waarin de eigen kracht van ouders centraal staat.

Ouders en andere deelnemers in de kerngroepen spreken met elkaar over opvoeden, waardoor zij nieuwe inzichten opdoen. Ook oefenen zij in het verwoorden van hun gedachten over opvoeden, waardoor zij hierover makkelijker kunnen praten en zelf hun netwerk kunnen vergroten, versterken of beter benutten. Door samen activiteiten uit te voeren in de wijk ontwikkelen zij hun zelfvertrouwen. De professional heeft bij deze gesprekken en activiteiten een faciliterende rol en legt geen opvoedkundige norm op.

Op het niveau van de wijk is het doel dat professionals en wijkbewoners ervaren dat men op meerdere manieren met het thema opvoeden bezig kan zijn. Hieraan wordt binnen de Wijkacademie gewerkt doordat ouders thema's in de wijk onder de aandacht brengen.

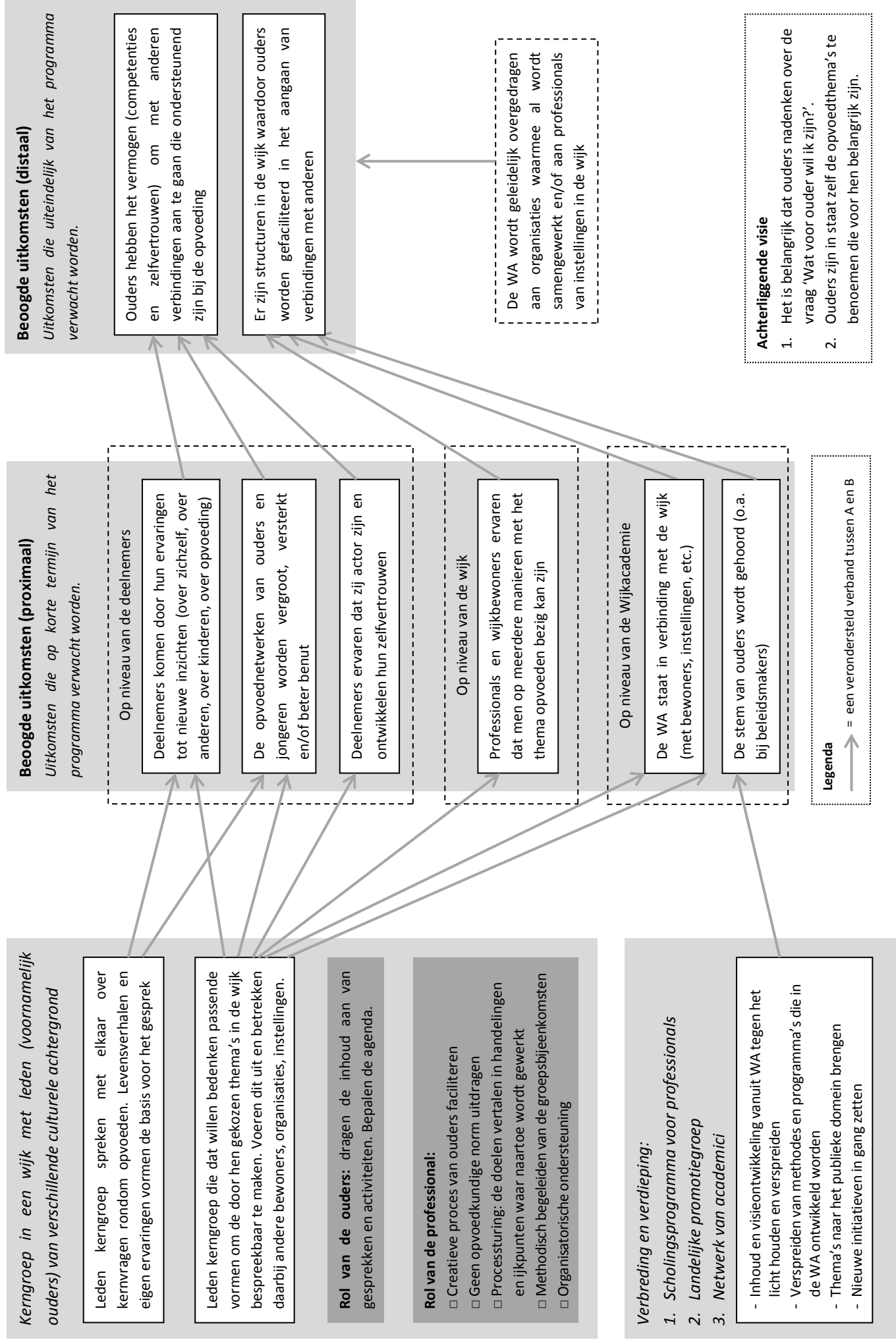
Ook op het niveau van de Wijkacademie zelf zijn er doelen waar naartoe wordt gewerkt. Er wordt samengewerkt met partijen in de wijk, waardoor de Wijkacademie in verbinding staat met de wijk.

Via meerdere wegen wordt gezorgd voor verbreding en verdieping, zodat de stem van ouders op andere niveaus wordt gehoord en nieuwe informatie naar de Wijkacademies wordt gebracht.

Het uiteindelijke doel dat hiermee wordt nagestreefd draait om de verbindingen. De bedoeling is dat ouders na verloop van tijd het vermogen hebben om met anderen verbindingen aan te gaan die ondersteunend zijn in de opvoeding. Anderzijds is de bedoeling dat structuren in de wijk ouders faciliteren om verbindingen aan te gaan.

Om dit alles overzichtelijk te maken, is een *logic model* opgesteld (figuur 1). Hierin is het programma schematisch weergegeven en daarbij de veronderstelde verbanden tussen de activiteiten en de uitkomsten op korte en lange termijn (Rossi et al., 2004). Aangezien dit een model is, gaat het om een vereenvoudigde weergave van de werkelijkheid (Rogers, 2000). Dit *logic model* wordt gebruikt bij de onderbouwing van het programma in het volgende hoofdstuk.

Figuur 1. Logic model Wijkacademie Opvoeden

3 |Onderbouwing van het programma

In het vorige hoofdstuk zijn de doelen en de werkwijze van de Wijkacademie Opvoeden beschreven, zoals BMP als ontwikkelaar die heeft bedoeld. Het volgende onderdeel van de programmatheorie is een theoretische en empirische onderbouwing van het programma.

In dit hoofdstuk worden de uitgangspunten van de Wijkacademie Opvoeden tegen het licht gehouden en wordt onderzocht in hoeverre deze onderbouwd kunnen worden door wetenschappelijke literatuur.

3.1. Onderbouwing van de doelen

Een onderbouwing van de werkwijze zegt nog weinig over de wenselijkheid van de beoogde uitkomsten. In deze paragraaf zijn daarom eerst de doelen van de Wijkacademie uitgewerkt en geanalyseerd. Hieruit wordt duidelijk waarom de doelen van de Wijkacademie relevant zijn.

BMP beschrijft twee uiteindelijke doelen:

1. Ouders hebben het vermogen (competenties en zelfvertrouwen) om met anderen verbindingen aan te gaan die ondersteunend zijn bij de opvoeding
2. Er zijn structuren in de wijk die ouders faciliteren in het aangaan van verbindingen met anderen

Deze doelen hebben één centraal thema: verbindingen tussen mensen. Specifieker gaat het om het stimuleren van de verbindingen die ouders aangaan met anderen. Het gaat dus om het (opvoed)netwerk van ouders, met name in de wijk.

Sociaal kapitaal

De omvang en intensiteit van gemeenschapsnetwerken is de afgelopen decennia afgenomen, zo komt naar voren uit recent onderzoek in de Verenigde Staten en ook in Nederland (zie bijvoorbeeld De Vos et al., 2009; McPherson et al., 2006; Putnam, 2000; Breedveld et al., 2006; De Winter, 2011). Contacten met anderen zijn gebonden aan een specifieke plek of activiteit, waardoor de relaties minder persoonlijk zijn. Sociale verbanden zijn lossier en betrokkenheid van de omgeving bij het grootbrengen van kinderen is minder vanzelfsprekend (RMO, 2009).

Dit is een onwenselijke ontwikkeling, omdat sociale contacten een belangrijke functie hebben. In deze context is het begrip *sociaal kapitaal* van belang. De socioloog Putnam (2000) omschrijft sociaal kapitaal als *de normen van wederkerigheid en vertrouwen die bestaan in persoonlijke relaties*. Daarbij gaat het er ook om dat mensen bereid zijn om iets voor elkaar te doen. Hij onderscheidt twee vormen: *bonding capital* zijn de contacten die dichtbij staan en waar iemand veel overeenkomsten mee heeft, terwijl *bridging capital* duidt op de contacten die verder van iemand af staan en waarmee men minder overeenkomsten heeft.

In een pedagogische context beschrijft Coleman (1990) sociaal kapitaal als *de hulpbronnen die zijn gelegen in relaties binnen de familie en de sociale structuur van een gemeenschap*. Deze hulpbronnen zijn nuttig voor de cognitieve of sociale ontwikkeling van een kind of jongere. Vertrouwen en wederkerigheid zijn bepalend bij keuze om iemand in het sociale netwerk op te nemen (ibid., 1988).

Het belang van sociaal kapitaal

Er zijn verschillende studies waaruit het belang van sociaal kapitaal voor ouders en kinderen naar voren komt. Zo vond Putnam (2000; 2001) een sterk positief verband tussen sociaal kapitaal en onderwijsprestaties. Ook bleek in wijken met veel sociaal kapitaal sprake te zijn van een hoger welbevinden en betere gezondheid van bewoners.

Kinderen in buurten met sterke gemeenschapsnetwerken groeien over het algemeen op in een veiligere omgeving, omdat er minder vaak sprake is van criminaliteit en huiselijk geweld (Sampson & Groves, 1989; Browning, 2002). De Vos en collega's (2009) geven een overzicht van meer studies waaruit een positieve invloed van deze netwerken blijkt. In buurten met meer sociale verbindingen geldt bijvoorbeeld dat ouder-kindrelaties beter zijn en adolescenten minder depressieve klachten hebben. Ondersteuning door familieleden, bijvoorbeeld grootouders, hangt samen met een positieve cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen.

Voor opvoeders met een niet-westerse migrantenachtergrond is sociaal kapitaal zo mogelijk nog belangrijker. Zij komen namelijk voor grote vraagstukken te staan in de opvoeding en blijken relatief veel moeite te ervaren bij het grootbrengen van hun kinderen (zie o.a. Zeijl et al., 2005; Pels et al., 2009; Pels & De Haan, 2003). De Haan en collega's (2013) onderzochten hoe deze ouders opvoedkapitaal ontwikkelen (opvoedingsvisies en opvoedpraktijken) door het leven tussen verschillende culturen. Verbindingen met anderen blijken daarin een belangrijke rol te spelen, want ouders ontwikkelen hun opvoedkapitaal in contact met hun netwerk.

Pedagogische civil society

Het aanmoedigen van gemeenschapsnetwerken is dus vanuit pedagogisch oogpunt een logisch streven. Dit is ook de boodschap van het RMO-rapport 'Versterken van gezinnen' (2009). Daar wordt bovendien beschreven hoe beleid met een sterk individuele benadering van opvoeden uiteindelijk niet houdbaar is. Doordat een minder samenhangende sociale structuur is ontstaan, is de overheid veel meer op gezinnen gaan letten. Wie wordt gekenmerkt als 'risicogeval' krijgt hulpverlening aangeboden. Dit zorgt voor een cirkelbeweging: doordat de overheid zich intensiever bezighoudt met de gezinnen, wordt de sociale omgeving minder geactiveerd, waardoor nog meer overheidsbemoediening nodig lijkt te zijn. Voor ernstige problemen is overheidsingrijpen nodig en gewenst. In het algemeen moet er echter niet uitsluitend vanuit een risicobenadering worden gedacht, zo pleit de RMO, maar juist de kracht van de sociale omgeving moet worden benut.

Het gaat hierbij om de pedagogische *civil society*, een begrip dat in 2008 is geïntroduceerd door Micha de Winter. De benadering was op dat moment niet nieuw, maar kreeg sindsdien wel steeds meer weerklink in de politiek en het pedagogische vakgebied (Van den Brink, 2012). Inmiddels staat het versterken van de pedagogische *civil society* op de agenda van het jeugdbeleid in Nederland.

Er zijn verschillende definitieën in gebruik (Hilhorst, 2013), maar de meest gangbare luidt:

'De pedagogische civil society is dat deel van de samenleving waar burgers (kinderen, jongeren, ouders en andere volwassenen) in vrijwillige verbanden verantwoordelijkheid nemen voor het pedagogisch klimaat waarin het goed opvoeden en opgroeien is, in samenwerking met of juist als tegenkracht tot overheden (gemeenten, de jeugdsector, het welzijnswerk) bedrijven en andere civil society organisaties (bijvoorbeeld sportverenigingen).'¹

¹ Deze definitie is te vinden op de achterkant van het magazine *Inzet* van ZonMw.

De pedagogische *civil society* gaat dus om méér dan alleen verbindingen tussen mensen. Het gaat ook om de acties die men gezamenlijk onderneemt, waarbij wordt samengewerkt met overheid, bedrijven en organisaties – maar waarbij burgers soms ook als tegenkracht dienen. Versterking van de pedagogische *civil society* gaat dus enerzijds om het vergroten van sociaal kapitaal van opvoeders, maar anderzijds om het stimuleren van empowerment en actieve participatie in de maatschappij (De Winter, 2013).

Een vergelijking met de werkwijze binnen de Wijkacademie Opvoeden laat zien dat dit programma nauw aansluit bij de waarden van de pedagogische *civil society*. De Wijkacademie Opvoeden draait namelijk niet alleen om het stimuleren van verbindingen tussen mensen, maar juist ook om het samen actie ondernemen. Ouders bedenken samen thema's die zij belangrijk vinden en gaan daarmee actief aan de slag in de wijk. Zij werken hierbij samen met organisaties en instellingen in de wijk, maar fungeren regelmatig ook als tegenkracht. Zie het kader voor een illustratie daarvan.

Actie tegen onjuiste schooladviezen | Ouders van de Wijkacademie Opvoeden in Haarlem Schalkwijk merkten dat hun kinderen met migrantenachtergrond vaak een te laag advies kregen voor de middelbare school. Als reactie daarop hebben zij verhalen verzameld waarin migranten hun ervaring met scholen hebben opgetekend. Deze zijn gebundeld in een boekje, waarmee zij vervolgens de wijk in zijn gegaan om gesprekken te voeren. De verhalen zijn bedoeld om ouders uit te nodigen om, met elkaar en met scholen in en om de wijk, in gesprek te gaan over hun ervaringen. Aansluitend is nog een conferentie georganiseerd in de wijk waar bepaalde verhalen door middel van theater in korte scènes door de ouders zelf werden neergezet.

De Winter (2013) benadrukt: *“Een pedagogische civil society kan nooit van bovenaf worden opgelegd, dat zou een contradictio in terminis zijn. Hij moet van binnenuit komen, en om dat te bereiken is pedagogisch debat met en tussen burgers van alle leeftijden noodzakelijk”* (p. 88). Ook dit is een belangrijk onderdeel van de Wijkacademie Opvoeden. Er is veel aandacht voor de gesprekken tussen ouders, jongeren en andere wijkbewoners. Overigens wordt door BMP de term ‘debat’ nauwelijks gehanteerd, omdat men liever spreekt over het uitwisselen van ervaringen en verhalen.

Empowerment

Een belangrijke voorwaarde voor het ontstaan van sociaal kapitaal is *closure*, zoals Coleman (1988) opmerkt. Hij bedoelt daarmee dat het nodig is dat mensen elkaar kennen. De kerngroepbijeenkomsten en activiteiten van de Wijkacademie Opvoeden leveren zo gezien een bijdrage aan het ontstaan van sociaal kapitaal. De deelnemers leren elkaar immers kennen en wisselen ervaringen uit, waardoor wederzijds vertrouwen kan ontstaan.

De uiteindelijke doelstelling is echter niet dat de Wijkacademie Opvoeden als programma blijft bestaan. De bedoeling is juist dat er veranderingen plaatsvinden (bij ouders en in structuren), zodat plaatselijke betrokkenheid van BMP niet meer nodig is.

De beoogde uitkomst voor de langere termijn is het toerusten van ouders tot het aangaan van verbindingen en het stimuleren van structuren in de wijk die ouders daarin faciliteren. Met andere woorden: de Wijkacademie Opvoeden is op de langere termijn gericht op *empowerment* van ouders tot het aangaan van verbindingen en dus het opbouwen van sociaal kapitaal. Om deze stelling te onderbouwen zal hieronder eerst worden omschreven wat in deze context onder empowerment wordt verstaan.

Er zijn vele definities van empowerment (Perkins & Zimmerman, 1995). Rappaport (1987) omschrijft empowerment als een proces waarin mensen, organisaties en gemeenschappen controle verkrijgen over de zaken die hen aangaan. Zimmerman (1990) gebruikt de term psychologische empowerment voor dit proces op individueel niveau. Dit is ook de vorm van empowerment die hij centraal stelt, omdat individuele empowerment op alle niveaus een rol speelt.

Empowerment kan verwijzen naar waarden, processen en uitkomsten (Zimmerman, 1995). Als waarde betekent empowerment een focus op krachten in plaats van risicofactoren, dus het vergroten van welzijn in plaats van het oplossen van problemen (Cowen, 2000). In een proces van empowerment ontwikkelen mensen vaardigheden waardoor zij onafhankelijk in staat zijn tot het oplossen van problemen het nemen van beslissingen. Als dit proces slaagt, is empowerment de uitkomst (Zimmerman, 2000). Er zijn meerdere activiteiten die bijdragen aan empowerment op individueel niveau, zoals het verwerven van vaardigheden in beslissingen nemen, leren om juiste middelen in te zetten en samenwerken met anderen. Op het niveau van de organisatie bestaat empowerment bijvoorbeeld uit participatie in keuzeprocessen, gedeelde verantwoordelijkheid en gedeeld leiderschap. Op het niveau van de gemeenschap vindt empowerment plaats door toegang tot hulpbronnen, een open politieke structuur en tolerantie voor diversiteit (Perkins & Zimmerman, 1995; Zimmerman, 2000).

Voor de bevordering van empowerment dus enerzijds nodig dat mensen worden toegerust om zelf de regie te nemen. Anderzijds kunnen maatschappelijke omstandigheden en beeldvorming zo worden beïnvloed dat er meer ruimte is voor het nemen van regie. Dit zijn de uiteindelijke doelen van de Wijkacademie Opvoeden: ouders zijn toegerust om verbindingen aan te gaan en maatschappelijke structuren zijn daarin faciliterend. De Wijkacademie Opvoeden is dus gericht op empowerment van ouders tot het aangaan van verbindingen die ondersteunend zijn bij de opvoeding. Overigens werkt het programma ook op andere vlakken aan empowerment van ouders, bijvoorbeeld door ouders te stimuleren om actief aan de slag te gaan met zaken die zij belangrijk vinden. Meer hierover in paragraaf 3.2.3.

Conclusie

De kern van de uiteindelijke doelen van de Wijkacademie Opvoeden is dat ouders verbindingen aangaan die ondersteunend zijn voor de opvoeding. Dit is van belang, want contacten met anderen vormen een bron van sociaal kapitaal. Gezinnen hebben dan de beschikking over hulpbronnen in de vorm van sociale relaties en dit wordt in verband gebracht met uiteenlopende positieve effecten voor ouders, kinderen en de buurten waarin zij wonen.

Verbindingen tussen mensen rondom opvoeden vormen een belangrijk element van de pedagogische *civil society* en daarmee van het huidige jeugdbeleid. Binnen de pedagogische *civil society* is daarnaast de actieve participatie van burgers van belang. Ook hier sluit de Wijkacademie Opvoeden bij aan, want wijkbewoners worden gestimuleerd en ondersteund om in de wijk aan de slag te gaan met zelfgekozen thema's en hun stem te laten horen.

In dit alles werkt de Wijkacademie Opvoeden aan empowerment van ouders. Dit is wenselijk, omdat het ouders minder afhankelijk maakt van hulpverleners.

3.2. Onderbouwing van de werkwijze

In de voorgaande paragraaf is beschreven waarom de doelen van de Wijkacademie Opvoeden het nastreven waard zijn. De volgende stap is om de werkwijze binnen het programma meer in detail tegen het licht te houden. De uiteindelijke doelen kunnen immers wel relevant zijn, maar even belangrijk is de manier waarop de Wijkacademie Opvoeden daar naartoe werkt.

Er is voor gekozen om met name de werkwijze rondom de kerngroep te onderbouwen, omdat deze de spil vormt van de Wijkacademie Opvoeden. De verbredende en verdiepende onderdelen van het project *Wijkacademies Opvoeden en meer* (het scholingsprogramma voor professionals, de landelijke promotiegroep en het netwerk van academici) worden op deze plaats niet in detail besproken, want dit voert buiten het bereik van het huidige onderzoek.

In deze paragraaf wordt het programma onderbouwd aan de hand van de volgende uitgangspunten:

1. Het is belangrijk dat ouders elkaar ontmoeten om te spreken over kernvragen rondom opvoeding.
2. Wanneer ouders – op basis van hun eigen levensverhalen en ervaringen – met elkaar spreken over opvoeden, zullen zij van elkaar leren en nieuwe inzichten opdoen.
3. Wanneer ouders in de wijk hun zelfgekozen thema's onder de aandacht brengen, ontwikkelen zij zelfvertrouwen en vergroten zij hun netwerk.
4. Voor empowerment van ouders is het nodig dat de professional het proces binnen de Wijkacademie Opvoeden faciliteert en zelf geen opvoedkundige norm uitdraagt.

In het *logic model* is te zien dat de beoogde uitkomsten van de Wijkacademie op de korte termijn meer omvatten dan alleen de bovenstaande uitgangspunten. Voor het huidige onderzoek moest een keuze gemaakt worden. Er is daarom besloten om deze vier punten te onderbouwen, aangezien deze de kern vormen van de werkwijze binnen de kerngroepen van de Wijkacademie.

De verwachting is dat deze vier uitgangspunten bijdragen aan de beoogde doelen op de langere termijn. Ook daar zal in de volgende paragrafen aandacht aan worden besteed.

Zoals eerder beschreven, bestaat de kerngroep voornamelijk uit ouders. Ook andere wijkbewoners die willen meepraten over opvoeding zijn welkom. In de beschrijving van de werkwijze in de volgende paragrafen wordt vaak de term *ouders* gebruikt. In meerdere gevallen kan daar ook *deelnemers* worden gelezen, omdat soms ook wijkbewoners betreft die geen ouder zijn. Er is voor gekozen om regelmatig de term ouders te hanteren, omdat zij de voornaamste doelgroep zijn.

3.2.1. Ontmoetingen tussen ouders

Uitgangspunt 1: Het is belangrijk dat ouders elkaar ontmoeten om te spreken over kernvragen rondom opvoeding.

De kerngroepen vormen de spil van de Wijkacademie Opvoeden. Daar ontmoeten ouders elkaar om te spreken over opvoeden. Met elkaar denken zij na over de vraag ‘Wat voor ouder wil ik zijn?’. Samen bepalen zij welke thema’s zij belangrijk vinden en breder onder de aandacht willen brengen.

Een alternatief voor opvoeding als gedragsregulatie

Als het gaat om opvoeding leggen de wetenschap, politiek en populaire literatuur de focus over het algemeen op de effecten van ouders op hun kinderen, waarbij de ontwikkeling van het kind voorop staat (Weille, 2012; Gravesteijn, 2015). Opvoeden wordt dan gezien als een mechanisch proces, waarbij ouders kunnen worden getraind om het gedrag van hun kind te reguleren. Een voorbeeld van deze zienswijze is Triple P, een veelgebruikt opvoedprogramma, waarin het kind centraal staat. Het laatste basisprincipe van Triple P vermeldt weliswaar dat ouders goed voor zichzelf moeten zorgen, maar Weille (2012) merkt op dat het daar alsnog gaat om een impliciete instructie: ‘zorg goed voor jezelf, want anders zal jouw stress je kinderen beïnvloeden’.

Bij deze visie kunnen kanttekeningen worden geplaatst. Een mechanische blik op opvoeding zorgt voor een eenzijdige nadruk op interventies voor ouders en kinderen die bewezen effectief (*‘evidence-based’*) zijn. Dit gegeven zegt weliswaar iets over de werkzaamheid van een programma in een bepaalde situatie, maar het doet geen recht aan de verschillen in omstandigheden. Niet elke werkwijze is geschikt voor elk gezin en voor elke situatie waarin ouders en kinderen zich bevinden (Weille, 2012). Bovendien, in deze context wellicht nog belangrijker: het feit dat een interventie bewezen effectief is, zegt niets over de wenselijkheid van de uitkomsten (Biesta, 2007). Veel programma’s voor ouders en kinderen worden weliswaar aangeprezen als neutraal en objectief, maar waarden spelen wel degelijk een belangrijke rol, zo concludeert Hopman (2012) na een analyse van vijf opvoedprogramma’s die in Nederland gebruikt worden. Het is van belang dat deze onderliggende waarden voor de ouders duidelijk zijn, zodat zij een geïnformeerde keuze kunnen maken voor een bepaald programma. Verder zorgt de mechanische benadering van opvoeding ervoor dat een falende opvoeding wordt gezien als een direct gevolg van het handelen van ouders, waardoor zij grote druk ervaren (zie o.a. De Winter, 2011; Weille, 2012).

Ervaringen delen

Bij opvoedondersteuning vanuit een mechanische visie op opvoeden is er vaak weinig aandacht voor de elementaire en existentiële dimensies in de ervaringen van ouders (Weille, 2012; Gravesteijn, 2015). Hoe ouders de opvoeding ervaren komt weinig ter sprake. Het is echter juist belangrijk bij opvoedprogramma’s dat ouders de gelegenheid krijgen om ervaringen te delen (Gravesteijn, 2015; Grimshaw & McGuire, 1998). Van der Pas (2005) noemt een aantal ‘buffers voor goed ouderschap’.

Dit zijn zaken die ervoor zorgen dat ouders ook in moeilijke omstandigheden in staat zijn om adequaat te handelen als opvoeder. Zo vormen 'goede ouder'-ervaringen een buffer: het is belangrijk dat een ouder feedback krijgt dat hij of zij het goed doet. Een andere buffer is dat ouders een metapositie kunnen innemen. Daarbij gaat het erom dat zij hun dagelijkse beslommeringen kunnen overstijgen en reflecteren: ze stellen zichzelf vragen over het kind, het opvoeden, de eigen uitgangspunten, acties en reacties. Juist in ontmoetingen met andere ouders kunnen dergelijke buffers worden versterkt, doordat ervaringen worden uitgewisseld en besproken (ibid.)

Sociale samenhang bevorderen

Een belangrijke voorwaarde voor het bestaan van sociaal kapitaal is *closure*, zoals reeds genoemd in paragraaf 3.1. *Closure* wil zeggen dat er verbindingen tussen mensen moeten zijn (Coleman, 1988). Wanneer twee kinderen bevriend zijn, maar de ouders kennen elkaar niet, kunnen de ouders niet overleggen over de manier waarop zij met de kinderen omgaan. Wanneer ouders elkaar daarentegen wel kennen, kunnen zij ervaringen uitwisselen en samen afstemmen hoe zij met hun kind omgaan. *Closure* is nodig voor het bestaan van gedeelde normen en voor het onderling vertrouwen tussen mensen (ibid.). Ook georganiseerde ontmoetingen tussen ouders kunnen bijdragen aan *closure* en dus een vergroting van het sociaal kapitaal betekenen voor de ouders.

Het verzorgen van ontmoetingen tussen ouders is dan ook één van de aanbevelingen in het eerder genoemde RMO-rapport 'Versterken van gezinnen' (2009). Bovendien vormt het een noodzakelijk alternatief voor de risicobenadering van opgroeien en opvoeden. Die benadering heeft namelijk praktische grenzen en kan bovendien een negatief opvoedklimaat bevorderen, doordat kinderen synoniem worden aan problemen. De overheid heeft weliswaar een taak bij ernstige problemen binnen gezinnen, maar verder moet zij terughoudend zijn. Juist de kracht van de sociale omgeving moet worden benut. Sociale samenhang kan volgens de RMO (ibid.) worden gestimuleerd door bijvoorbeeld bijeenkomsten te verzorgen waar ouders met elkaar kunnen praten over opvoeding en contact kunnen leggen.

Voorkeur van de ouders

Ook ouders zelf blijken een voorkeur te hebben voor ontmoetingen met andere ouders. Als zij vragen hebben, zoeken zij in veel gevallen geen formele hulpverlening. Ze willen liever op een informele manier in gesprek over opvoeding (Van Egten et al., 2008). Barlow en Stewart-Brown (2001) interviewden deelnemers aan bijeenkomsten waar ouders met elkaar spraken over opvoeding. De ouders evalueerden dit programma positief, waarbij zij onder meer de volgende redenen noemden: het leren kennen en vertrouwen van andere ouders en de ervaring dat zij zelf geaccepteerd werden, merken dat andere ouders dezelfde problemen hebben en het besef dat zijzelf niet schuldig zijn, geen opvoedinstructies krijgen maar ondersteund worden in de ouderrol.

Dit geldt ook specifiek voor ouders met een andere culturele achtergrond. Pels en collega's (2009) wijzen erop dat opvoedondersteuning vaak niet voldoende aansluit bij de behoeften van migrantenouders. De nadruk ligt daarin namelijk op informatieoverdracht en cursorisch aanbod, terwijl migrantenouders juist behoefte hebben aan laagdrempelige uitwisseling van informatie met andere opvoeders. Dit betekent overigens niet dat ouders nooit contact met deskundigen willen bij

opvoedingsvragen. Vaak geven zij aan dat zij op een laagdrempelige manier wel hun vragen aan professionals willen stellen (Distelbrink et al., 2012).

Conclusie

De Wijkacademie Opvoeden draait om ontmoetingen tussen ouders. Dit is een belangrijke voorwaarde voor het ontstaan van sociaal kapitaal. Tevens kunnen de ontmoetingen tussen ouders bijdragen aan hun competenties tot het aangaan van verbindingen, omdat zij tijdens de bijeenkomsten van de kerngroep oefenen in het spreken over opvoeden.

Bovendien blijkt dat ouders zelf waarde hechten aan ontmoetingen met andere ouders. Bij de Wijkacademie Opvoeden staan de ervaringen van ouders centraal. Daarmee vormt het een alternatief voor reguliere vormen van opvoedondersteuning, waarbij veelal sprake is van een mechanische benadering van opvoeden.

3.2.2. Reflecteren op opvoeding

Uitgangspunt 2: Wanneer ouders – op basis van hun eigen levensverhalen en ervaringen – met elkaar spreken over opvoeden, zullen zij van elkaar leren en nieuwe inzichten opdoen.

Binnen de Wijkacademie Opvoeden worden ouders aangemoedigd om te spreken over opvoeding op basis van hun eigen levensverhalen en ervaringen. De verwachting is dat zij leren van elkaar en dat zij geoefend raken in het spreken over opvoeding. Bij dit alles staat de dialoog centraal, waarin ouders op basis van gelijkwaardigheid uitwisselen welke waarden voor hen belangrijk zijn.

Ouders dragen de thema's aan

Binnen de Wijkacademie Opvoeden dragen de deelnemers de thema's aan die zij belangrijk vinden. Dit is positief, want als een programma wordt toegespitst op de behoeften van de ouders, is de kans groter dat zij betrokken zijn en blijven deelnemen (McCurdy & Daro, 2001). Een kenmerk van een succesvol programma is tevens dat het eigendom is van de gemeenschap. Het is nodig dat ouders vanaf het begin een integrale en fundamentele rol spelen in het programma (Zeedyk et al., 2002).

In veel reguliere programma's is echter weinig ruimte voor de eigen inbreng van ouders op inhoudsniveau (Weille, 2012). Ook in het Nederlandse beleid rondom opvoedondersteuning blijkt de stem van ouders vaak te ontbreken (Hoek, 2007).

Juist voor ouders met een migrantenachtergrond is het van belang dat zij zelf thema's kunnen aandragen. Zij combineren namelijk elementen uit verschillende culturen tot 'hybride opvoedpraktijken', waardoor standaard opvoedingsondersteuning gebaseerd op een Nederlands opvoedmodel vaak niet aansluit (De Haan et al., 2013; Kleijnen, 2009). Deze ouders hebben behoefte om te spreken over specifieke onderwerpen zoals omgaan met religie en opvoeden tussen twee

culturen, terwijl daarvoor in reguliere opvoedondersteuning niet altijd ruimte is (Kleijnen, 2009). Het principe van diversiteit en inclusie dat bij de Wijkacademie Opvoeden wordt gehanteerd, biedt hiervoor juist wel de gelegenheid en voorziet dus in een behoefte.

Narratieven: het uitwisselen van persoonlijke verhalen

Het uitwisselen van persoonlijke verhalen is een belangrijk onderdeel van de Wijkacademie Opvoeden. Aan de hand daarvan worden thema's rondom opvoeden besproken. Ook formuleren ouders op die manier voor zichzelf een antwoord op de vraag 'Wat voor ouder wil ik zijn?'. Het gaat hierbij om de *narratives* of narratieven van ouders rondom opvoeden. Er is een grote diversiteit aan definities, maar de meeste auteurs zijn het erover eens dat een narratief een verhaal is dat wordt gekenmerkt door opeenvolging en oorzakelijke verbanden: gebeurtenissen worden uitgekozen, geordend, aan elkaar verbonden en beoordeeld als betekenisvol voor een bepaald publiek (Riessman & Quinney, 2005). Dit heeft alles te maken met de identiteit van de verteller.

McAdams (2001) ziet identiteit als een verhaal. Hij definieert identiteit als '*a particular quality or flavoring of people's self-understandings, a way in which the self can be arranged or configured. To the extent that a person's self-understanding is integrated synchronically and diachronically such that it situates him or her into a meaningful psychosocial niche and provides his or her life with some degree of unity and purpose, that person "has" identity*' (p. 102). Vorming van identiteit vindt dus plaats in interactie met de ander. Ook identiteitsvorming als opvoeder hangt nauw samen met interactieve processen en daarom met het vertellen van verhalen en het luisteren daarnaar.

Het gaat hier niet slechts om verstandelijk beredeneren, want in deze persoonlijke verhalen worden juist ook de eigen twijfels en hoop getoond. Iemand laat zichzelf zien door hierover te vertellen. Het uitwisselen van deze verhalen zorgt voor het ontstaan van verbindingen tussen mensen, omdat men wordt aangesproken op het begrijpen van de ander (Meininger, 2007).

Ook Nys (2008) benadrukt het belang van het uitwisselen van verhalen binnen oudergroepen, waarbij ouders zelf bepalen welke onderwerpen zij willen bespreken. Wel geeft zij handreikingen en stelt zij voor dat kan worden gesproken over opvoeding in een ruimere sociale context (processen binnen het gezin én relaties met personen daarbuiten) en tijdsperspectief (met name de opvoeding die de ouders zelf hebben gehad). Daarbij kan steeds ook aandacht worden besteed aan de wisselwerking tussen het handelen zelf en de betekenis ervan.

Succesvolle ouderprogramma's worden onder meer gekenmerkt door een bewustzijn van en respect voor verschillende opvoedstijlen in verschillende culturen, dus het verdient aanbeveling dat een programma daarop kan worden aangepast (Moran et al., 2004). Dit gebeurt bij de Wijkacademie onder meer doordat de eigen verhalen van ouders centraal worden gesteld, zonder dat een normatief kader wordt opgelegd.

Transformatief en dialogisch leren

De veronderstelling is dat ouders door deelname aan de Wijkacademie Opvoeden nieuwe inzichten opdoen over zichzelf, anderen, hun kind, opvoeden, enzovoorts. Een relevante theorie in dit verband is *transformative learning* of transformatief leren, zoals beschreven door onder andere Mezirow (1997). Leren is vanuit deze visie een proces waardoor men zich bewust wordt van het persoonlijke referentiekader. Een referentiekader is een structuur van veronderstellingen waardoor mensen hun ervaringen begrijpen. Dit kader heeft een sterke invloed op individuele verwachtingen, percepties, cognitie en gevoelens. Kenmerkend aan het principe van transformatief leren is dat degene die leert wordt gezien als een autonoom denker die invloed en keuze heeft (ibid.).

Een belangrijk element van transformatief leren is *kritische reflectie*: een proces waarbij overtuigingen en veronderstellingen worden getoetst aan nieuwe ervaringen en kennis. Bij transformatief leren gaat het erom dat iemand zich bewust wordt van de eigen veronderstellingen en deze heroverweegt. Deze vorm van leren vindt bij uitstek plaats in gesprek met anderen, waarbij gezamenlijk wordt gezocht naar de betekenis van een interpretatie of de rechtvaardiging van een veronderstelling. Het gaat om het begrijpen van bedoelingen, waarden, veronderstellingen en gevoelens (Mezirow, 1997). Hierdoor kunnen nieuwe referentiekaders ontstaan die beter zijn dan andere, want ze zijn *“more likely to generate beliefs and opinions that will prove more true or justified to guide action”* (ibid., 2003, p. 59).

Het is nodig om te oefenen in het herkennen van referentiekaders en het gebruiken van verbeeldingskracht om de situatie vanuit een ander perspectief te bekijken (ibid., 1997). Dit is wat er bij de Wijkacademie Opvoeden gebeurt. Ouders vertellen over hun ervaringen en worden uitgedaagd om deze naast de ervaringen van andere deelnemers te leggen. Ook krijgen zij nieuwe kennis aangereikt van de professionals, gasten en de andere aanwezigen. Dit alles kan ervoor zorgen dat zij zich bewuster worden van hun eigen referentiekaders en deze wellicht bijstellen. Marienau en Segal (2001) beschrijven ouders overigens als mensen die voortdurend bezig zijn met leren: de kritische reflecties op hun ervaringen als ouder kunnen zorgen voor groei en ontwikkeling.

Ook het principe van *dialogic learning* of dialogisch leren (Matusov, 2009, 2011) geeft aanknopingspunten. Volgens deze benadering vindt leren plaats door het uitwisselen van argumenten, waarbij er wordt gesproken op basis van gelijkwaardigheid. De kracht van de argumenten is daarbij van belang en niet de machtsverhouding tussen beide sprekers. Dit sluit aan bij het proces van empowerment, waarbij gelijkwaardigheid tussen de professional en het individu eveneens een belangrijk principe is (Zimmerman, 1995).

Bij dialogisch leren werkt men actief aan het zich eigen maken van de kennis. Deze kennis staat ook niet vast, maar wordt gevormd door degene die het verwerft. Benadrukt wordt dat elk persoon uniek is en daarom op zijn of haar eigen wijze de kennis zal construeren. Hier tegenover staat technisch leren, waarbij de kennis onveranderlijk is en het einddoel vaststaat (Matusov, 2011). Bij technisch leren wordt echter een belangrijk element over het hoofd gezien, namelijk dat een individu persoonlijk gemotiveerd moet zijn om zich kennis te verwerven en dit effectief te gaan gebruiken.

Bij de Wijkacademie Opvoeden worden de ouders gezien als gelijkwaardige partners. Er wordt dus ook naar gestreefd om op die manier met hen in gesprek te gaan. Ouders leren zo door met elkaar en met de professional argumenten uit te wisselen.

Beide hierboven genoemde theorieën zijn ontwikkeld vanuit het onderwijs. De rol van de leerkracht is daarbij belangrijk. De professional binnen de Wijkacademie is geen leerkracht, maar in zeker opzicht komt zijn of haar rol daarmee wel overeen. Een leerkracht is namelijk gericht op het leerproces van de leerlingen en zet middelen in om hen daarin te ondersteunen. Dit geldt ook voor de professional binnen de Wijkacademie.

Bij transformatief leren dient de leerkracht vooral de zelfsturing en eigen invloed van de lerende te stimuleren (Mezirow, 1997). Voor het plaatsvinden van transformatief leren is een vertrouwde sociale context nodig, dus de taak van de leerkracht is ook om een dergelijke omgeving te creëren en goede persoonlijke relaties tussen de groepsleden te bevorderen (Mezirow, 1997; Taylor, 1998). Vanuit het dialogisch leren is daarbij van belang dat de leerkracht in gesprek gaat op basis van gelijkwaardigheid, zodat men actief bezig is om de eigen kennis te construeren (Matusov, 2011). Dit alles komt overeen met de taakomschrijving van de professional binnen de Wijkacademie Opvoeden. Professionals binnen de Wijkacademie worden dus aangestuurd volgens deze principes van transformatief en dialogisch leren. Er zijn aanwijzingen dat het werken volgens deze principes ook buiten het schoolonderwijs effectief is (Bamber & Hankin, 2011).

Conclusie

Ouders dragen zelf de thema's aan die binnen de Wijkacademie Opvoeden aan de orde komen. Dit betekent dat het programma gericht is op de behoeften van de ouders. Dit hangt samen met meer betrokkenheid en minder uitval van de deelnemers. Doordat persoonlijke verhalen centraal staan wordt de eigen identiteit van ouders als opvoeder opgebouwd en ondersteund. Vanuit de theorieën van transformatief en dialogisch leren kan worden onderbouwd dat ouders leren en nieuwe inzichten opdoen door de gesprekken binnen de Wijkacademie.

Het uitwisselen van verhalen stimuleert het ontstaan van verbindingen tussen mensen. Het is dus relevant dat ouders daarmee vertrouwd raken. Dit draagt tevens bij aan de beoogde uitkomsten op de langere termijn, namelijk dat ouders beter in staat zijn tot het aangaan van verbindingen. Dit is nodig voor de versterking van de pedagogische *civil society*.

3.2.3. Ouders ondernemen actie

Uitgangspunt 3: Wanneer ouders in de wijk hun zelfgekozen thema's onder de aandacht brengen, ontwikkelen zij zelfvertrouwen en vergroten zij hun netwerk.

Vanuit de Wijkacademie brengen ouders samen een thema in de wijk onder de aandacht. Zij werken hierbij samen met bewoners, instellingen en organisaties in de wijk. De veronderstelling is dat ouders hierdoor ervaren wat er mogelijk is en hun zelfvertrouwen ontwikkelen. Tegelijkertijd vergroten ouders op die manier hun netwerk.

Empowerment

Als ouders zelf aan de slag gaan in de wijk, is dat een vorm van empowerment. Betrokkenheid van de deelnemers bij de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van interventies is namelijk een belangrijk onderdeel van het empowermentproces (Zimmerman, 1995). Het is nodig dat een programma eigendom is van de ouders en de gemeenschap. Om te starten met het ondernemen van actie heeft men mogelijk ondersteuning van buitenaf nodig, maar de kernbelangen moeten van binnenuit de gemeenschap komen (Zeedyk et al., 2002).

Zimmerman (1995) onderscheidt drie elementen binnen psychologische empowerment. Bij het *persoonlijke element* gaat het om de ervaren controle, competentie en eigen effectiviteit. Naarmate deze persoonlijke percepties positiever zijn, is er een grotere stimulans om zich in te zetten voor de beïnvloeding van bepaalde uitkomsten. Bij het *interactionele element* gaat het om het begrip dat mensen hebben van hun samenleving en de sociale en politieke zaken die daar spelen. Het is nodig dat mensen weten welke mogelijkheden zij hebben om invloed uit te oefenen op hun omgeving. Onderdeel hiervan is *critical awareness*: begrip van de middelen die nodig zijn om het gewenste doel te bereiken, kennis van de manier waarop deze middelen verworven kunnen worden en vaardigheden voor het gebruiken van de middelen (Freire, 1973; Zimmerman, 1995). Het derde element heeft te maken met *gedrag*. Het gaat hierbij om de acties die worden ondernomen om bepaalde resultaten te behalen.

Er is dus sprake van empowerment wanneer een persoon erop vertrouwt dat hij of zij in staat is om invloed uit te oefenen, begrijpt hoe het systeem werkt en daadwerkelijk actie onderneemt om invloed uit te oefenen (Zimmerman, 1995). De benodigde vaardigheden kunnen onder meer worden ontwikkeld door deelname aan activiteiten en organisaties. Daar kan men rolmodellen ontmoeten en ervaring opdoen (ibid., 2000).

Zelfvertrouwen

Wanneer er sprake is van empowerment, is de verwachting dat een individu dit ervaart door onder meer een toename van zelfvertrouwen (Zimmerman & Rappaport, 1988). Uit studies blijkt bovendien een sterk verband tussen participatie in *community-development* en de ontwikkeling van

zelfvertrouwen en een gevoel van effectiviteit (Wandersman & Florin, 2000). Sommige auteurs zeggen dat niet met zekerheid gezegd worden dat dit zelfvertrouwen een gevolg is van de participatie, want het zou ook een oorzaak van de deelname kunnen zijn. Christens en collega's (2011) vonden echter dat participatie voorafgaat aan een vergroting van empowerment en zelfvertrouwen. Gesteld kan worden dat zelfvertrouwen kan ontstaan wanneer ouders in de wijk zelf aan de slag gaan met thema's die zij belangrijk vinden.

Pedagogische civil society

Ook voor versterking van de pedagogische *civil society* is het belangrijk dat ouders samen actie ondernemen, want daarvoor is het niet voldoende als activiteiten alleen om ontmoeting draaien. Juist ook strijd en confrontatie aangaan is belangrijk, bijvoorbeeld in de omgang met tegenstrijdige belangen van burgers (De Winter, 2013). Dit is een element dat terugkomt binnen de Wijkacademie als ouders in de wijk hun thema's onder de aandacht brengen.

Centraal binnen de pedagogische *civil society* staat ook het vormen van netwerken rondom opvoeden. Door de Wijkacademie wordt onder meer samengewerkt met scholen. Dit is belangrijk voor de ontwikkeling van sociaal kapitaal in de wijk. Juist in buurten waar nauwelijks sprake is van een *civil society* kunnen scholen een bron gaan vormen van sociaal kapitaal, onder meer door te integreren in de lokale gemeenschap (Noguera, 2008). Om het sociaal kapitaal van gezinnen te vergroten, is het belangrijk dat zoveel mogelijk organisaties deelnemen aan het samenwerkingsproces. De Winter (2011) noemt kerken, ondernemingen, non-profitorganisaties en bestaande actiegroepen van burgers. Als ouders in de wijk samenwerken met anderen, kunnen zij dus hun netwerk verbreden.

Conclusie

Voor empowerment van ouders is het van belang dat zij actief participeren in activiteiten in de wijk. De verwachting is dat dit ook zorgt voor een vergroting van hun zelfvertrouwen. Bovendien is participatie van bewoners en samenwerking tussen partijen een belangrijk onderdeel van de pedagogische *civil society*, waar het ook wordt genoemd als een manier om netwerken rondom de opvoeding te vergroten. Dit element van de Wijkacademie Opvoeden draagt daarmee tevens bij aan de beoogde uitkomsten op de langere termijn.

3.2.4. De faciliterende professional

Uitgangspunt 4: Voor empowerment van ouders is het nodig dat de professional het proces binnen de Wijkacademie Opvoeden faciliteert en zelf geen opvoedkundige norm uitdraagt.

Binnen de Wijkacademie Opvoeden hebben de ouders een centrale plaats. Zij brengen hun ervaringen in en de bedoeling is dat zij van elkaar leren. Een dergelijke rol van de ouders vraagt een specifieke opstelling van de professional (Nys, 2008). In de voorgaande paragrafen is reeds op meerdere plekken de rol van de professional benoemd. In deze paragraaf is dit verder uitgewerkt.

Inbreng van de ouders aanmoedigen

De professional binnen de Wijkacademie nodigt ouders uit om onderwerpen voor de bijeenkomsten aan te dragen. Deze worden dus slechts in beperkte mate door de professionals bepaald. Dit is van belang voor empowerment van de deelnemers. Empowerment houdt immers in dat ouders zelf de regie nemen en dit begint al met de keuze van de onderwerpen die zij belangrijk vinden om mee aan de slag te gaan (Israel et al., 1994; Rappaport, 1985; Robertson & Minkler, 1994). De taak van de professional is in de eerste plaats om een klimaat te scheppen waarin het vanzelfsprekend is dat ouders de agenda bepalen (Robertson & Minkler, 1994). Vervolgens is het belangrijk dat de professional de deelnemers betreft bij de ontwikkeling, implementatie en evaluatie van de interventie (Zimmerman, 1995).

Uit onderzoek van Speetjens en collega's (2009) bleek dat ouders regelmatig vragen hebben over opvoeden, maar dat veel van hen het als een taboe ervaren om vragen te stellen over opvoeden of dat het voor hen geen gewoonte is. Het is dus de taak van de professional om ouders vertrouwen te geven en aan te moedigen om hun vragen te stellen.

Omgaan met diversiteit

Nys (2008) beschrijft dat ouders in een afhankelijkheidspositie kunnen komen wanneer de professional inhoudelijke expertise overdraagt. Daarom moeten professionals volgens haar niet worden gezien als 'overdrachtsfiguren', want zij "*beschikken immers niet over het definitieve antwoord of de definitieve oplossing voor de ervaren (opvoedings)vragen en -bekommernissen*" (p. 21). Dit betekent overigens niet dat de professional geen enkele bijdrage mag leveren op inhoudsniveau. Die inbreng moet echter niet worden gezien als de enige juiste, maar als een element waarover met de ouders gereflecteerd kan worden (Nys, 2008). Het is van belang dat de professional de ouders ziet als gelijkwaardige partners (Zimmerman, 1995).

Dit geldt wellicht nog sterker bij het werken met migrantenouders. Het is van belang dat professionals zich bewust zijn van het unieke opvoedkapitaal waarmee migrantenopvoeders op een creatieve manier oplossingen vinden voor hun problemen (De Haan et al., 2013; Pels et al., 2009). De professional bij de Wijkacademie Opvoeden benadert diversiteit als een voordeel en is gericht op

inclusie. De verwachting is dat ouders met een migrantenachtergrond daardoor ervaren dat hun opvoedkapitaal belangrijk is en gewaardeerd wordt.

Een dergelijke houding van de professional blijkt ook door ouders positief geëvalueerd te worden. Ouders in groepsbijeenkomsten waarderen het als de professional hen ziet als deskundige in hun eigen leven (Moran et al., 2004) en geen waardeoordeel uitspreekt over hun opvoedpraktijken (Barlow & Stewart-Brown, 2001; Moran et al., 2004).

Uitwisseling van persoonlijke verhalen aanmoedigen

Eerder in dit hoofdstuk is beschreven hoe het uitwisselen van narratieven een belangrijk onderdeel van de Wijkacademie Opvoeden is. Het is een taak van de professional om ouders uit te nodigen tot het delen van hun verhalen, bijvoorbeeld door methodieken te kiezen die mensen daartoe aanmoedigen. Dit wordt bevestigd door Nys (2008) die de professional bij groepswork met ouders omschrijft als een *“procesbegeleider die ertoe bijdraagt dat een communicatief proces tussen de deelnemers kan plaatsvinden”* (p. 22).

Een interactieve werkwijze en goede interpersoonlijke vaardigheden van de professional dragen bovendien bij aan betrokkenheid en deelname van ouders aan programma's (Moran et al., 2004).

Onafhankelijkheid van de ouders stimuleren

De taak van de professional bij opvoedondersteuning is om de mogelijkheden en voorwaarden te scheppen voor het proces van empowerment van ouders. Hij of zij faciliteert de ouder in het versterken van de eigen capaciteiten en bronnen (Nys, 2008). Empowerment betekent onder meer dat deelnemers vaardigheden te ontwikkelen waardoor zij niet afhankelijk zijn van de professionals (Zimmerman, 1995). Dit kan door ouders te ondersteunen in het benoemen van hun problemen én hen aan te moedigen om zelf oplossingen te formuleren (Robertson & Minkler, 1994). Dit komt overeen met de visie vanuit het transformatief leren. Daarin wordt de ouder gezien als autonoom denker, die invloed en keuze heeft. De rol van de professional is dan vooral om de zelfsturing en eigen invloed van de lerende te stimuleren (Mezirow, 1997).

Voor empowerment is het ook nodig dat aan mensen toegang tot informatie wordt gegeven en dat zij worden geholpen om bureaucratische belemmeringen voor hun handelen weg te nemen (Robertson & Minkler, 1994). Dit behoort eveneens bij de taken van de professional, evenals het leggen van verbindingen tussen ouders en de expertise in hun omgeving (RMO, 2008; 2009).

Conclusie

De professional binnen de Wijkacademie stimuleert ouders om zelf thema's in te brengen en hun visie daarop te formuleren. Hij of zij is erop gericht om ouders onafhankelijker te laten zijn en de verhouding tussen de professional en de ouders wordt gekenmerkt door gelijkwaardigheid. De professional binnen de Wijkacademie Opvoeden draagt daarmee bij aan de empowerment en het leerproces van ouders. De verwachting is dat deze elementen in de houding van de professional ook zullen bijdragen aan de beoogde doelen op de langere termijn.

4 | Samenvatting en conclusie

In dit rapport is het programma de Wijkacademie Opvoeden beschreven en onderbouwd. Op grond daarvan kunnen uitspraken worden gedaan over de relevantie en de veronderstelde werkzaamheid van het programma. Dit wordt geïllustreerd door de resultaten van de dataverzameling in de praktijk.

Programmatheorie

In dit rapport is de programmatheorie van de Wijkacademie Opvoeden opgesteld. Dit houdt in dat eerst een systematische beschrijving van de werkwijze is gegeven (hoofdstuk 2), waarna een onderbouwing daarvan is samengesteld vanuit wetenschappelijke literatuur (hoofdstuk 3). Deze programmatheorie is belangrijk, want op grond hiervan kunnen uitspraken worden gedaan over de relevantie en de werkzaamheid van het programma. Deze conclusies staan in dit hoofdstuk beschreven, waarbij ook een samenvatting van het rapport wordt gegeven. Ter illustratie is een bescheiden dataverzameling uitgevoerd in de praktijk van de Wijkacademie Opvoeden (bijlage 2). Ook daaraan wordt in dit hoofdstuk gerefereerd.

Relevante doelen

Alvorens de werkwijze te beoordelen, is het nodig om de doelen van het programma tegen het licht te houden en te bepalen in hoeverre deze van belang zijn. De uiteindelijk beoogde uitkomsten van de Wijkacademie hebben betrekking op de verbindingen die ouders aangaan met anderen die ondersteunend zijn bij de opvoeding. Verbindingen met anderen vormen een bron van sociaal kapitaal. Wanneer het specifiek gaat om steunnetwerken rondom de opvoeding, wordt gesproken van opvoedkapitaal. Uit vele onderzoeken blijkt dat het bezit van sociaal kapitaal samenhangt met vele positieve effecten voor ouders en kinderen, bijvoorbeeld in onderwijsprestaties, welbevinden, gezondheid en veiligheid. Verbindingen van ouders met anderen zijn dus om meerdere redenen belangrijk. Hieruit kan worden geconcludeerd dat het de Wijkacademie Opvoeden een relevant doel nastreeft.

De bedoeling van BMP is dat ouders uiteindelijk zelf in staat zijn om deze verbindingen aan te gaan, doordat zij daartoe zijn toegerust en structuren in de wijk hen daarin faciliteren. Er wordt gestreefd naar empowerment van ouders, dat wil zeggen dat zij zelf in staat zijn om de regie te nemen en niet afhankelijk zijn van professionals. Hieruit blijkt dat de Wijkacademie in de eerste plaats gericht is op het versterken van de ouders, waarbij het programma slechts een ondersteunde functie heeft zolang dat nodig is.

Ontmoetingen en empowerment

Empowerment van ouders staat niet alleen centraal in de uiteindelijke doelen van de Wijkacademie Opvoeden, maar ook in de werkwijze van BMP. Er worden in de kerngroepen ontmoetingen tussen ouders georganiseerd, waar zij met elkaar spreken over kernvragen rondom opvoeden. De ouders bepalen welke thema's zij belangrijk vinden. Uit onderzoek blijkt dat dit zorgt voor een betere aansluiting tussen de ouders en het programma. De professional begeleidt het gesprek en zorgt dat alle aanwezigen betrokken worden.

Tijdens de bijeenkomsten van de Wijkacademie worden narratieven over het eigen leven uitgewisseld. Het delen van persoonlijke verhalen is belangrijk voor identiteitsvorming in de ouderrol en het zorgt voor het ontstaan van verbindingen tussen mensen, zo blijkt uit de literatuur. Gebruik maken van narratieven is daarom een relevant onderdeel van de werkwijze van BMP.

De veronderstelling dat ouders binnen de Wijkacademie nieuwe inzichten opdoen door deze narratieven kan worden onderbouwd vanuit de principes van transformatief en dialogisch leren. Uit studies blijkt dat deze vormen van leren effectief zijn. Transformatief leren houdt in dat persoonlijke referentiekaders worden getoetst aan nieuwe ervaringen en kennis, waardoor iemand zich bewust wordt van de eigen veronderstellingen en deze heroverweegt. Dialogisch leren betekent dat ouders actief werken aan het zich eigen maken van kennis. Gelijkwaardigheid tussen ouders en de professional is daarbij een belangrijk principe en dit komt ook terug binnen de Wijkacademie. De professional neemt wel deel aan het gesprek, maar zijn of haar mening weegt niet zwaarder dan die van de andere aanwezigen.

Er worden binnen de Wijkacademie niet alleen gesprekken gevoerd, maar ouders gaan ook aan de slag om zelfgekozen thema's in de wijk onder de aandacht te brengen. Uit onderzoek blijkt dat participatie in dit soort activiteiten kan zorgen voor meer empowerment en zelfvertrouwen bij de deelnemers. Tegelijkertijd blijft de inhoud van de gesprekken op deze manier niet beperkt tot de kerngroep, maar wordt het ook bij andere bewoners en partijen in de wijk bekend.

Onderscheidende werkwijze

De Wijkacademie Opvoeden onderscheidt zich van reguliere methoden voor opvoedondersteuning. Dit rapport heeft laten zien dat deze specifieke aspecten van de Wijkacademie relevant zijn. Tevens is aangetoond dat de uitgangspunten en hun werkzaamheid onderbouwd kunnen worden vanuit wetenschappelijke literatuur.

In reguliere opvoedondersteuning staat vaak de professional als expert centraal, waarbij de ouder adviezen krijgt over de manier waarop het gedrag van het kind gereguleerd kan worden. Er zijn weliswaar situaties waarin ouders gebaat zijn bij dit soort concrete handreikingen, maar opvoeding gaat over veel meer dan dit. Het gaat ook over de vraag wat voor ouder iemand wil zijn en welke waarden men aan het kind wil meegeven. Reguliere opvoedprogramma's worden vaak aangeprezen als neutraal en objectief, terwijl er impliciete waarden aan ten grondslag liggen. Het is van belang dat deze waarden, die vaak cultureel bepaald zijn, met ouders worden besproken. Ouders hebben een eigen visie op de opvoeding en zij willen daarin graag gehoord worden, zo blijkt uit onderzoek. Ook in de eerder genoemde gelijkwaardigheid tussen ouders en professional onderscheidt de Wijkacademie zich van reguliere programma's. Dit principe wordt daadwerkelijk in de praktijk gebracht door de visie van de ouders centraal te stellen en als waardevol te zien.

Een kenmerkend aspect is verder dat de ouders daadwerkelijk aan de slag gaan om hun thema's in de wijk onder de aandacht te brengen, zoals hiervoor beschreven. Over het algemeen is dit geen onderdeel van reguliere opvoedprogramma's. Het is echter wel relevant, aangezien hierdoor het netwerk van ouders kan worden vergroot en hun zelfvertrouwen kan groeien.

Tenslotte onderscheidt BMP zich door het programma te verankeren in de wijk. Er wordt aangesloten bij thema's die in de wijk spelen. Ook wordt er samenwerking gezocht met plaatselijke professionals en de bedoeling is om het programma na verloop van tijd over te dragen aan lokale organisaties. Het doel is niet het voortbestaan van de Wijkacademie, maar wel dat er blijvende structuren zijn die ouders faciliteren in het aangaan van verbindingen met anderen.

Ouders met migrantenachtergrond

De Wijkacademie Opvoeden is bedoeld voor alle ouders en andere geïnteresseerden uit de wijk. Het programma is echter voor ouders met een migrantenachtergrond extra relevant. Zij komen voor grote opvoedingsvraagstukken te staan, dus het opbouwen van sociaal kapitaal is voor deze groep ouders zo mogelijk nog belangrijker. Bovendien blijkt dat opvoedondersteuning vaak niet voldoende aansluit bij de behoeften van migrantenouders. Uit onderzoek komt naar voren dat deze ouders elementen uit meerdere culturen combineren tot 'hybride opvoedpraktijken', waardoor standaard opvoedingsondersteuning gebaseerd op een Nederlands opvoedmodel vaak niet aansluit. Het is dus van belang dat ouders kunnen aangeven welke thema's zij belangrijk vinden en dat de professional zich bewust is van het unieke opvoedkapitaal van deze opvoeders. Bij de Wijkacademie is ruimte voor diversiteit in visies op opvoeding en de uitwisseling daarvan, waarbij de professional geen opvoedkundige norm oplegt. Dit maakt het waarschijnlijk dat het programma beter dan reguliere programma's aansluit bij migrantenouders.

Verder ligt bij opvoedingsondersteuning de nadruk vaak op informatieoverdracht en cursussen, terwijl migrantenouders veelal juist behoefte hebben aan uitwisseling met andere opvoeders. Zij willen daarnaast bij opvoedingsvragen wel graag contact met deskundigen, maar dan op een laagdrempelige manier. De Wijkacademie voorziet dus in een behoefte door ouders de gelegenheid te geven om elkaar te ontmoeten rondom opvoedingsthema's.

Pedagogische civil society

De Wijkacademie Opvoeden levert een bijdrage aan de versterking van de pedagogische *civil society* in een wijk. Hierbij zijn namelijk de informele verbanden rondom opvoeding van belang. De kerngroep van de Wijkacademie vormt een dergelijk verband. Bovendien worden ouders binnen de Wijkacademie aangemoedigd en toegerust om in hun dagelijks leven verbindingen met anderen aan te gaan die ondersteunend zijn bij de opvoeding.

Ook worden bewoners door de Wijkacademie aangespoord om zelf in actie te komen om onderwerpen rondom opvoeden onder de aandacht te brengen en waar nodig te pleiten voor verandering. Er wordt gestreefd naar empowerment van ouders en het opbouwen van samenwerking tussen verschillende partijen in een wijk met betrekking tot opvoeden. Dit zijn eveneens belangrijke elementen van de pedagogische *civil society*.

Op grond van dit rapport kan worden geconcludeerd dat de Wijkacademie Opvoeden kan bijdragen aan versterking van de pedagogische *civil society*. Hiermee past het programma binnen het huidige jeugdbeleid.

Effectindicaties

Ter illustratie bij de programmatheorie is een bescheiden dataverzameling uitgevoerd. De resultaten daarvan zijn bij deze rapportage opgenomen in bijlage 2. De interviews met ouders en de observaties bij de kerngroepen geven een beeld van de Wijkacademie Opvoeden in de praktijk.

De interviews laten zien dat de ouders positief zijn over de Wijkacademie Opvoeden. Allen vertellen dat deelname aan de kerngroep voor hen belangrijk is. Zij praten met enthousiasme over wat zij met de Wijkacademie hebben gedaan en bereikt. Meerderen noemen de kerngroep als de plek waar er naar hun verhaal geluisterd wordt. Het programma is dus relevant in de ogen van deze deelnemers. Ook zeggen alle respondenten dat zij iets hebben geleerd bij de Wijkacademie. Ze hebben bijvoorbeeld anderen leren kennen en weten nu meer van hun drijfveren. Verder hebben zij iets geleerd over verschillende aspecten van opvoeden. Daarnaast geven de observaties een beeld dat grotendeels overeenkomt met de programmabeschrijving, bijvoorbeeld wat betreft de ruimte voor eigen inbreng van de deelnemers en de gelijkwaardige verhouding met de professional.

Samenvattend kan worden gezegd dat er sprake is van indicaties van effecten van de Wijkacademie. Deze effectindicaties komen op meerdere onderdelen overeen met de veronderstelde effecten zoals die zijn uiteengezet in de programmatheorie, bijvoorbeeld wat betreft de inzichten die de deelnemers hebben opgedaan over zichzelf, over anderen en over opvoeden. Op grond van deze beperkte dataverzameling kunnen echter geen uitspraken worden gedaan over de daadwerkelijke effectiviteit van het programma. Om dat te kunnen meten is uitgebreider en langduriger onderzoek noodzakelijk. Het huidige onderzoek kan daarbij als basis dienen.

Aanbevelingen

In dit rapport is geconstateerd dat er vanuit de literatuur veel aanwijzingen zijn dat de Wijkacademie Opvoeden een relevant programma is. De doelen en de werkwijze kunnen worden onderbouwd en passen binnen het huidige jeugdbeleid. Daarnaast blijkt dat de deelnemers positief zijn over het programma. Het verdient dus aanbeveling dat BMP verder gaat met de ontwikkeling en verspreiding van de Wijkacademie Opvoeden.

In het huidige onderzoek zijn de belangrijkste uitgangspunten van het programma uitgelicht en onderbouwd. Er zijn echter aspecten van de werkwijze die nog niet uitgebreid zijn behandeld, zoals het integraal werken, waarmee BMP bedoelt dat de resultaten van de Wijkacademies bekend worden gemaakt op andere niveaus. Dit lijkt veelbelovend, dus het zou goed zijn als dit verder wordt onderzocht, zowel in de literatuur als in de praktijk. Ook de andere onderdelen van het project *Wijkacademies Opvoeden en meer* kunnen worden onderzocht, waarbij hun betekenis voor de lokale Wijkacademies in kaart wordt gebracht. Tevens kan het verband tussen de werkwijze en de doelen op de langere termijn verder worden onderbouwd en onderzocht. Uitgebreide dataverzameling over langere tijd kan daarbij meer licht werpen op de uiteindelijke uitkomsten van de Wijkacademie Opvoeden. Het is relevant als daar in toekomstig onderzoek meer aandacht aan wordt besteed.

Referenties

- Bamber, P. & Hankin, L. (2011). Transformative learning through service-learning: no passport required. *Education+ Training*, 53(2/3), 190-206.
- Barlow, J. & Stewart-Brown, S. (2001). Understanding parenting programmes: parents' views. *Primary Health Care Research and Development*, 2(02), 117-130.
- Berg, M. van den (2007). Leven en overleven met steun. De sociale ondersteuning van Marokkaanse eerste generatie vrouwen. *Migrantenstudies*, 23(3), 158-179.
- Branden, N. (2011). *How to raise your self-esteem: the proven action-oriented approach to greater self-respect and self-confidence*. Bantam.
- Brink, van den, G. (2012). *Zeer bedankt, heel fijn dat u dit doet*. In: H. Jumelet en J. Wenink (red.), *Zorg voor onszelf? Eigen kracht van jeugdigen, opvoeders en omgeving, grenzen en mogelijkheden voor beleid en praktijk*. Amsterdam: SWP.
- Browning, C.R. (2002). The span of collective efficacy: Extending social disorganization theory to partner violence. *Journal of Marriage and the Family* 64, 833-850.
- Christens, B. D., Peterson, N. A. & Speer, P. W. (2011). Community participation and psychological empowerment testing reciprocal causality using a cross-lagged panel design and latent constructs. *Health Education & Behavior*, 38(4), 339-347.
- Cowen, E. L. (2000). Community psychology and routes to psychological wellness. In *Handbook of community psychology* (pp. 79-99). Springer US.
- Distelbrink, M., Pels, T., Jansma, A., & van der Gaag, R. (2012). *Ouderschap versterken: literatuurstudie over opvoeding in migrantengezinnen en de relatie met preventieve voorzieningen*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Dreamsupport (z.d.). Onze werkwijze. *Verkregen via <http://dreamsupport.nl/werkwijze> op 4 mei 2015*.
- Egten, C. van, Zeijl, E., Hoog, S. de, Nankoe, C., & Petronia, E. (2008). *Opvoeding en opvoedingsondersteuning. Gezinnen van de toekomst*. Den Haag: E-Quality /SCP.
- Freire, P. (1973). *Education for critical consciousness*. New York: Seabury.
- Gravesteyn, C. (2015). *Ouderschap in Ontwikkeling. De kracht van alledaags ouderschap*. Amsterdam: SWP.
- Grimshaw, R., & McGuire, C. (1998). *Evaluating Parenting Programmes: A study of stakeholders' views*. Joseph Rowntree Foundation.
- Haan, M. J. de, Winter, M. de, Koeman, M., Hofland, A., & Verseveld, M. (2013). *Opvoeden als netwerken in de multi-etnische wijk* (pp. 1-56). Universiteit Utrecht.
- Hagan, J. M. (1998). Social networks, gender, and immigrant incorporation: Resources and constraints. *American Sociological Review*, 63(1), 55-67.
- Hilhorst, P., Zonneveld, M., & de Winter, M. (2013). *De gewoonste zaak van de wereld: Radicaal kiezen voor de pedagogische civil society*. RMO, Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling.
- Hoek, M. (2007). Opvoednetwerken versterken het leerproces van ouders. *Tijdschrift voor Genderstudies*, 10(3).
- Hofland, A. (2012). *De invloed van actorgroepen op het opvoedkapitaal van Marokkaanse immigranten in Nederland*. Masterthesis Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken, Universiteit Utrecht.
- Israel, B. A., Checkoway, B., Schulz, A., & Zimmerman, M. (1994). Health education and community empowerment: conceptualizing and measuring perceptions of individual, organizational, and community control. *Health Education & Behavior*, 21(2), 149-170.
- Kernis, M. H. (2003). Toward a conceptualization of optimal self-esteem. *Psychological inquiry*, 14(1), 1-26.
- Kleijnen, E. (2009). *Opvoedsteun zelf organiseren?* Utrecht: Masterthesis.
- Marienu, C., & Segal, J. (2005). Parents as developing adult learners. *Child welfare*, 85(5), 767-784.
- McAdams, D. P. (2001). The psychology of life stories. *Review of General Psychology*, 5(2), 100-122.
- McCurdy, K. & Daro, D. (2001). *Parent Involvement in Family Support Programs: An Integrated Theory*. *Family Relations*, 50(2), 113-121
- McMillan, B., Florin, P., Stevenson, J., Kerman, B., & Mitchell, R. E. (1995). Empowerment praxis in community coalitions. *American Journal of Community Psychology*, 23(5), 699-727.
- McPherson, M., Smith-Lovin, L., & Brashears, M. E. (2006). Social isolation in America: Changes in core discussion networks over two decades. *American sociological review*, 71(3), 353-375.
- Meininger, H. P. (2007). *Verhalen verbinden: een narratief-ethisch perspectief op sociale integratie van mensen met een verstandelijke handicap*. Vrije Universiteit, Faculteit der Godgeleerdheid.
- Mezirow, J. (1997). Transformative learning: Theory to practice. *New directions for adult and continuing education*, 1997(74), 5-12.
- Moran, P., D. Ghate, and A. van der Merwe (2004). *What Works in Parenting Support? A Review of the International Evidence*. Department of Education and Skills. Research Report RR574.
- Noguera, P. A. (2001). Transforming urban schools through investments in the social capital of parents. *Social capital and poor communities*, 189-212.

- Nys, K. (2010). Opvoedingsondersteunende programma's: magie van wat ouders ondersteunend vinden of recepten van wat werkzaam hoort te zijn?. *WAIMH-studiedag 'Grensverkenningen'*.
- Pas, A. van der (2005). *Eert uw vaders en uw moeders. Opvoedproblemen nader verklaard*. Amsterdam: SWP.
- Pels, T., & Haan, M. de (2003). *Continuity and change in Moroccan socialisation. A review of the literature on socialization in Morocco and among Moroccan families in the Netherlands*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut/Universiteit Utrecht
- Pels, T., Distelbrink, M., & Postma, L. (2009). Opvoeding in de migratiecontext. *Review van onderzoek*.
- Perkins, D. D., & Zimmerman, M. A. (1995). Empowerment theory, research, and application. *American journal of community psychology*, 23(5), 569-579.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- Rappaport, J. (1985). The power of empowerment language. *Social Policy*, 16(2), 15-21.
- Rappaport, J. (1987). Terms of empowerment/exemplars of prevention: toward a theory for community psychology. *American Journal of Community Psychology*, 15(2), 121-148.
- Rappaport, J. (1995). Empowerment meets narrative: Listening to stories and creating settings. *American Journal of community psychology*, 23(5), 795-807.
- Riessman, C. K., & Quinney, L. (2005). Narratief in social work a critical review. *Qualitative Social Work*, 4(4), 391-412.
- RMO (2009). *Investeren rondom kinderen*. Den Haag: RMO/RVZ.
- Robertson, A. & Minkler, M. (1994). New health promotion movement: A critical examination. *Health Education Quarterly*, 21(3), 295-312.
- Rossi, P.H., Freeman, H.E., & Lipsey, M.W. (2004). *Evaluation: a systematic approach (7th edition)*. London: Sage.
- Sampson, R.J. en W.B. Groves (1989). Community structure and crime: Testing social-disorganization theory. *American Journal of Sociology* 94, 774-802.
- Sennett, R. (2006). *The culture of new capitalism*. New Haven: Yale University
- Sennett, R. (2012). *Together: The rituals, politics and pleasures of cooperation*. NewHaven: Yale University.
- Snel, E., & Boonstra, N. (2005). De waarde van interetnisch contact. Een onderzoek over initiatieven en beleidsprojecten om interetnisch contact te bevorderen. *RMO advies Niet langer met de ruggen naar elkaar. Een advies over verbinden*. Den Haag: Sdu, 87-170.
- Stichting Bevordering Maatschappelijke Participatie (2013). Projectopzet Wijkacademies Opvoeden en meer. Amsterdam: BMP.
- Stichting Presentie (2011). Wat is presentie? *Verkregen via <http://www.presentie.nl/wat-is-presentie> op 4 mei 2015*.
- Taylor, E. W. (1998). The Theory and Practice of Transformative Learning: A Critical Review. *Information Series No. 374*.
- Tilly, C. (2004). Trust and rule. *Theory and Society*, 33, 1-30.
- Vos, H., Glebbeek, A. & Wielers, R. (2009). Overheidsommacht in de jeugdzorg: een pleidooi voor omwegbeleid. In: RMO (2009). *Investeren rondom kinderen*. Den Haag: RMO/RVZ.
- Walraven, G. (2012). Hoe verder na de 'pedagogische civil society'? In: H. Jumelet & J. Wenink, (Red.), *Zorg voor onszelf? Eigen kracht van jeugdigen, opvoeders en omgeving, grenzen en mogelijkheden voor beleid en praktijk*. (pp. 46-56). Amsterdam: SWP.
- Wandersman, A., & Florin, P. (2000). Citizen participation and community organizations. In: *Handbook of community psychology* (pp. 247-272). Springer US.
- Weille, K. L. H. (2011). *Making sense of parenthood: On ambivalence and resourcefulness*. SWP.
- Weille, K.L.H. (2012). *Parenthood and professional work with parents in neo-liberal times: The need for a subjunctive and dialogical approach*. Presentation given at the European 'Good Work' conference on the work of Richard Sennett. Convened by the University for Humanistic Studies.
- Winter, M. de (2008). *Het moderne van kindermishandeling*. In: W. Koops, B. Levering en M. de Winter (red.), *Opvoeding als spiegel van de beschaving. Een moderne antropologie van de opvoeding*. Amsterdam: SWP, 150-164.
- Winter, M. de (2011). *Verbeter de wereld, begin bij de opvoeding: Vanachter de voordeur naar democratie en verbinding*. SWP.
- Winter, M. de (2013). Een alibi voor bezuinigen? Ik zou het omdraaien. In: Hilhorst, P., Zonneveld, M., & de Winter, M. (2013). *De gewoonste zaak van de wereld: Radicaal kiezen voor de pedagogische civil society*. RMO.
- Woolcock, M., & Narayan, D. (2000). Social capital: implications for development theory, research, and policy. *The World Bank Research Observer*, 15(2), 225-249.
- Zeedyk, M. S., Werritty, I., & Riach, C. (2002). The PALS parenting support programme: lessons learned from the evaluation of processes and outcomes. *Children & society*, 16(5), 318-333.
- Zeijl, E., Crone, M., Wiefferink, K., Keuzenkamp, S. & Reijneveld, M. (2005). *Kinderen in Nederland*. Den Haag: SCP.
- Zimmerman, M. A. (1990). *Taking aim on empowerment research: On the distinction between psychological and individual conceptions*. *American Journal of Community Psychology*, 18, 169-177.
- Zimmerman, M. A. (1995). Psychological empowerment: Issues and illustrations. *American journal of community psychology*, 23(5), 581-599.
- Zimmerman, M. A. (2000). Empowerment theory. In *Handbook of community psychology* (pp. 43-63). Springer US.
- Zimmerman, M. A., & Rappaport, J. (1988). Citizen participation, perceived control, and psychological empowerment. *American Journal of community psychology*, 16(5), 725-750.

Bijlage 1 | Overzicht activiteiten Wijkacademies

Wijkacademie Opvoeden –Amsterdam

Werkconferentie Pedagogisch Klimaat Tijd voor Opvoeden

Tijdens deze conferentie (3 juli 2014) wordt met belangrijke partijen en ouders uit de buurt het pedagogisch klimaat van Amsterdam Oost besproken en wordt de kerngroep feestelijk door de wethouder Nevin Ozutuk geïnstalleerd.

Gesprekken ouderkamers

Op verschillende scholen in Amsterdam Oost gaat de kerngroep met andere ouders het gesprek aan over het thema 'Opvoeden in Spannende tijden'.

Glossy

Onder de noemer You(th) in Oost stelt de kerngroep samen met jongeren een glossy samen die een doorkijkt biedt in de leefwereld van die jongeren die vaak moeilijk benaderbaar zijn.

Vadercursus

In samenwerking met een van de vaders van de kerngroep en het stadsdeel wordt een vadercursus met verschillende thematisch ingekleurde bijeenkomsten ontwikkeld en uitgevoerd.

Stichting Praat

In samenwerking met de Stichting Praat, zangeres Veerle van der Kolk en theatergroep 'Blik Bijzonder' organiseert de kerngroep een 'Vuile Was Manifestatie'. Daarbij wordt het onderwerp kindermishandeling onder de aandacht gebracht.

Gesprekskaarten

In samenwerking met stichting Terra Futura ontwikkelt de kerngroep handzame kaartjes met bijzondere vragen die het gesprek over opvoeden in de buurt moeten gaan vergemakkelijken.

Boekbespreking

Een moeder uit de kerngroep bespreekt op de leesclubavond in buurtcentrum de Meevaart het boek 'Hangplek Holland' over hangjongeren. Zij gaat met de aanwezige ouderen en jongeren het gesprek aan over jongeren in de buurt.

Kunstkidz

In samenwerking met de Academie van de Stad wordt het programma Kunstkidz ontwikkeld en uitgevoerd. Tijdens de schilderlessen staat het thema 'Ik en mijn omgeving' centraal. Tijdens de laatste sessie worden de ouders uitgenodigd om via verschillende creatieve werkvormen het gesprek met de eigen kinderen aan te gaan.

De vreedzame markt

In samenwerking met het jaar van de Dappermarkt en stichting Vreedzaam worden marktkoopmannen geïnterviewd over de manier waarop zij zelf zijn opgevoed en wat zij daarvan meenemen in hun publieke (opvoedende) rol op de markt. Tevens staat de verbinding tussen opvoeden en ondernemerschap centraal. De fototentoonstelling vindt plaats in een leegstaand pand op de Dappermarkt. Daarbij neemt iedereen kennis van de principes van de Vreedzame Wijk en wordt men bovendien uitgedaagd het gesprek over opvoeden met elkaar aan te gaan.

Kunstheden

De kerngroep volgt een workshop fotograferen en fotografeert elkaar met een voorwerp dat symbool staat voor de manier waarop hij of zij is opgevoed. Tijdens de opening van de fototentoonstelling is er muziek en warme chocolademelk. Gasten en toevallige passanten worden gevraagd wenskaarten in te vullen waarop de wensen voor opvoeden in de wijk zichtbaar worden.

Vogelspeurtocht opvoeden

Een vader uit de kerngroep ontwikkelt een speurtocht door het Flevopark waarbij aan de hand van verschillende opdrachten kinderen worden geïntroduceerd in de wereld van de vogels. Door de nadruk op hoe de vogels hun jongen opvoeden worden kinderen (en hun ouders) uitgedaagd om te reflecteren op de eigen opvoeding.

Programma So d'ouden songen piepen de jongen

In samenwerking met het Karel Appelhuis wordt een programma en museumroute door het Rijksmuseum ontwikkeld en uitgevoerd (in de pilot met senioren). Het draait om werken die met opvoeden te maken hebben. Tijdens de verschillende bijeenkomsten staat het leren van druk- en schildertechnieken centraal en wordt over de eigen opvoeding gesproken. Het eindproduct zijn door hen vervaardigde postkaarten. De ouderen worden tijdens de laatste bijeenkomst geïnterviewd door jongeren uit de buurt.

Werkconferentie Pedagogisch Klimaat Opvoeden in Spannende Tijden

Tijdens deze conferentie (11 juni 2015) wordt met belangrijke partijen en ouders uit de buurt het pedagogisch klimaat van Amsterdam Oost besproken waarbij het thema 'Opvoeden in spannende tijden' centraal staat.

Wijkacademie Opvoeden Haarlem

Schalkwijkse conferentie over Opvoeden en onderwijs

Het doel van de conferentie (4 juni 2015) is om ouders bewust te maken van het belang van ouderbetrokkenheid. Daarbij gaat het niet alleen om betrokkenheid bij de schoolprestaties van je eigen kind, maar ook om het bredere gesprek tussen ouders en school, waarbij de verwachtingen over en weer in kaart worden gebracht en op open wijze met elkaar kunnen worden besproken.

Boekje met verhalen

Kerngropleden interviewden elkaar en mensen uit hun omgeving over ervaringen met school en maken en maakten daar een boekje van met de titel 'Laat ik je eens wat vertellen'.

Theaterscènes

Op basis van de verhalen uit het boekje maakten en speelden ouders zes theaterscènes. Deze werden door henzelf opgevoerd tijdens de Schalkwijkse conferentie over opvoeden die de Wijkacademie organiseerde. De eerste drie scènes gingen over problemen met pesten, een verkeerd schooladvies en dergelijke. De laatste drie gingen over oplossingen. Van deze dag is een verslag verschenen en zijn foto's bewaard.

Filmpje Ouders en school – over ouderbetrokkenheid

Een ouder van de wijkacademie vertelt haar verhaal over de negatieve invloed van een juf. In het filmpje wordt aangegeven hoe belangrijk samenwerking tussen ouders en school is om dit soort dingen op te lossen. Te zien op de website van BMP (www.stichtingbmp.nl) – 'Ouders en school'

Filialen Wijkacademie Schalkwijk

Oudergesprekken op twee basisscholen over opvoeden, verhalen en ervaringen. Een derde basisschool gaat binnenkort van start. Ouders van basisschool de Meer willen na vier keer niet stoppen en gaan eigen theatervoorstelling maken voor andere ouders, leerkrachten en leerlingen. Zij worden hierbij ondersteund door Wijkacademie. Deze is opgevoerd op 26 mei 2015.

Ouderbrigade

Ouders helpen ouders. Ouders van de groep zijn getraind om andere ouders te steunen en naar hun verhalen en vragen over opvoeden te luisteren en met hen mee te denken in oplossingsrichtingen, waarbij zij eventueel doorverwijzen.

Samenwerking met Haarlem College rond thema veiligheid en opvoeden

Jongeren maken een krant over veiligheid op school (in de klas). Ouders maken filmpjes en foto's (in de wijk) en ingezonden brieven op basis van vragen die de jongeren ook beantwoord hebben. Ouders en leerlingen organiseren samen een bijeenkomst in de aula van de school, die voor een breder publiek bedoeld is. Deze vindt plaats op 16 juni 2015.

Fototentoonstelling over toekomstdromen van kinderen

Fototentoonstelling van Save the Children is uit den Haag gehaald op initiatief van een van de ouders en op een basisschool. Deze is op het Haarlem college en in de bibliotheek tentoongesteld met een programma daaromheen. Kinderen van de basisschool hebben zelf hun toekomstdromen opgeschreven en tekeningen gemaakt. Daarvan wordt een boekje gemaakt.

Gesprek met gemeenteraadsleden

Over de situatie in de wijk en het belang van de Wijkacademie. Afgesproken is dat de kerngroep een plan maakt over de wijze waarop ouders zelf zich willen kunnen ontwikkelen, zodat ze een goed voorbeeld voor hun kind kunnen zijn. Dit is gericht tegen de dwang van de nieuwe participatiewet. Raadsleden zullen zich om inspannen dit plan met de wethouder te bespreken.

Wijkacademie Opvoeden Den Haag

'Karavaan'-bijeenkomsten in de wijk

De kerngroep in de Schilderswijk ziet dat de wijk vooral bestaat uit eilandjes waar weinig oog voor elkaar is en weinig onderling contact. Zij willen dat doorbreken door met een karavaan door de buurt te gaan en bij de verschillende eilandjes op bezoek te gaan en daar te spreken over de (opvoed)onderwerpen die hen bezighouden.

Samen koken en verhalen uitwisselen

De kerngroep ziet een duidelijke relatie tussen opvoeden en voeden. Men kookt samen en vertelt aan elkaar waar de gerechten vandaan komen en hoe ze gemaakt zijn en alle andere verhalen die daarbij los komen.

Verhalenboekje over opvoeden

Jongeren van het Stagehuis Schilderswijk interviewen buurtbewoners over opvoeden. Hoe ben je zelf opgevoed, wat neem je mee, wat geef je door? Wat doe je anders dan jouw ouders? Op basis van de interviews is een verhalenboekje gemaakt over opvoeden. Als je het boekje openvouwt is het een getekende poster van een herkenbare plek in de Schilderswijk. Daarbij staat de vraag: 'Wie en waar voeden we op?' Aan de hand van deze poster worden gesprekken over opvoeden op verschillende plekken gevoerd. De verhalen zijn op Facebook geplaatst met een uitnodiging om ook je eigen verhaal te delen.

Gesprek tussen jongeren en vaders

Jongens nodigen vaders uit om het gesprek over opvoeden aan te gaan. Het gevoel overheerst dat vaders veelal afwezig zijn in de opvoeding. Waarom is dat? Hoe denken ze daar zelf over? En hebben jongens niet de behoefte om bepaalde dingen nu juist met (hun) vaders te bespreken?

Poppenkastscènes

De verhalen en thema's die uit de gesprekken in de buurt naar boven komen zijn door jongeren samengevat in een aantal kleine poppenkastscènes. Als de scene stopt wordt de vraag aan het publiek gesteld of ze zich herkennen in het verhaal. Hoe zou het aflopen? Hoe zou jij het doen? De scènes gaan bijvoorbeeld over:

1. Het gebruik van de telefoon door kinderen (én ouders)
2. Hoe is de rolverdeling tussen de ouders en praten de ouders ook onderling over opvoeden?
3. Hoe stimuleer je je kind en bereid je het voor op toekomst. Ligt de nadruk alleen op school of is er ook ruimte voor andere talenten?

Iftar-maaltijd met opvoeden als gesprekstema

Tafelgesprekken die simpel worden gestart met de vraag: Wat neem je mee uit je eigen opvoeding en wat geef je door aan je kinderen?

Rap over opvoeden

Jongeren uit de Schilderswijk maken een rap over opvoeden. Die voeren zij op voor een grote groep ouders tijdens de Inspiratiedag over opvoeden op 22 mei 2014.

Bijlage 2 | Uitkomsten observaties en interviews

In de voorgaande rapportage is de Wijkacademie Opvoeden beschreven. Hierbij is gebruik gemaakt van documenten van BMP en gesprekken met de medewerkers. Vervolgens zijn de uitgangspunten van het programma onderbouwd vanuit wetenschappelijke literatuur.

Een volgende stap is in de praktijk te onderzoeken hoe de Wijkacademie Opvoeden wordt uitgevoerd en in hoeverre er sprake is van effecten van het programma. Binnen het huidige onderzoek was daarvoor slechts beperkte ruimte. Er is dus geen effectmeting uitgevoerd. Wel is er een eerste aanzet voor praktijkonderzoek gedaan. De resultaten daarvan zijn in dit hoofdstuk beschreven. Dit vormt een illustratie bij de programmatheorie, omdat het een beeld geeft van de Wijkacademie Opvoeden in de praktijk

Inhoud

1. Onderzoeksopzet	2
2. Betekenis van de Wijkacademie voor de ouders	3
3. De Wijkacademie in de praktijk.....	4
3.1. Gesprekken	4
3.2. Activiteiten.....	6
3.3. Samenwerking	7
3.4. Rol van de professional.....	7
4. Effectindicaties bij de ouders	10
4.1. Leren en nieuwe inzichten	10
4.2. Vergroting opvoednetwerken.....	12
4.3. Ontwikkeling zelfvertrouwen	13
5. Discussie en conclusie	14

1. Onderzoeksofzet

Onderzoeksvragen

Er is gezocht naar een antwoord op de volgende twee onderzoeksvragen:

1. Hoe functioneert de Wijkacademie Opvoeden in de praktijk?
2. Welke effecten lijkt de Wijkacademie Opvoeden voor de deelnemers te hebben?

Dataverzameling

Er zijn semi-structureerde interviews afgenomen bij elf deelnemers van de kerngroepen. De vragen waren exploratief en hadden betrekking op allerlei aspecten van de Wijkacademie Opvoeden. De vragen voor de interviews zijn zo gekozen dat ze een algemeen beeld geven van de betekenis van de Wijkacademie voor de ouders, hoe zij de bijeenkomsten ervaren en wat het voor hen oplevert. Deze vragen zijn opgesteld in overleg met BMP. Daarnaast zijn er observaties uitgevoerd bij de kerngroepen in Amsterdam Oost (twee bijeenkomsten) en Haarlem Schalkwijk (drie bijeenkomsten). De interviews en observaties zijn uitgevoerd door studenten van de Universiteit Utrecht die deze data ook voor hun bacheloronderzoek hebben gebruikt.

Respondenten

Er zijn interviews afgenomen bij elf deelnemers, waarvan vijf uit de kerngroep in Amsterdam Oost en zes uit de kerngroep in Haarlem Schalkwijk. De leeftijden van de respondenten variëren van 35 tot 69 jaar. Het betreft zes vrouwen en vijf mannen. De meesten zijn zelf vader of moeder, waarvan sommigen volwassen kinderen hebben. Er zijn ook ouders van jongere kinderen vertegenwoordigd.

In de volgende paragrafen zijn citaten uit de interviews weergegeven. Daarbij zijn geen leeftijden en steden genoemd, aangezien het gaat om een kleine groep respondenten. Als meer informatie wordt gegeven, kan mogelijk de anonimiteit van de antwoorden niet meer gegarandeerd worden.

Over de interpretatie van de gegevens

De interviews en observaties leveren een waardevolle aanvulling op de programmatheorie. Het geeft namelijk een beeld van de Wijkacademie in de praktijk. Hiermee kan worden ingeschat in hoeverre er wordt gewerkt zoals aangegeven in de programmabeschrijving. Ook kunnen er indicaties van effecten uit worden afgeleid. Bovendien zijn ook juist de subjectieve ervaringen van de ouders van belang en dit geeft een beeld van de betekenis die de Wijkacademie voor hen heeft.

Op grond van de huidige dataverzameling kunnen echter geen effecten worden aangetoond. Er is één meting uitgevoerd, dus het is niet mogelijk om een verschil te berekenen. Bij de interviews is gebruik gemaakt van zelfrapportage, maar het is niet zeker of de ouders een accuraat beeld hebben van hun eigen leerproces. Bovendien gaat het om een kleine groep respondenten, die wellicht niet representatief is. Ook de observaties hebben beperkingen, onder meer omdat het een momentopname is. Wellicht zouden regelmatige observaties gedurende de looptijd van vier jaar een ander beeld geven. Op grond van de huidige observaties kunnen dus geen zekere uitspraken worden gedaan over de Wijkacademie Opvoeden als geheel.

2. Betekenis van de Wijkacademie voor de ouders

In paragraaf 4 worden effectindicaties besproken. Alvorens daarnaar te kijken, is het waardevol om te achterhalen wat de respondenten zeggen over de betekenis van de Wijkacademie voor hen zelf. Alle respondenten geven aan dat de Wijkacademie belangrijk voor hen is. Zij noemen daarvoor verschillende redenen. Allen noemen de waarde van contact met anderen en het uitwisselen van verhalen. Voor meerdere respondenten is het belangrijk dat ouders bij de Wijkacademie elkaar ondersteunen. Voor een aantal ouders is de kerngroep de plek waar zij hun verhaal kwijt kunnen.

Het belangrijkste is, ik kan mijn verhaal kwijt en dat is ook vooral bij de kwesties van de taal vooral. Je wordt niet gelijk aangesproken van 'hé, je moet Nederlands praten'. Je kan wel aan je directe buurvrouw even snel vertalen. Het is gewoon heel vrij, het is een prettige groep waar ik inzit.

Respondent 2 - vrouw

De Wijkacademie is zeg maar het eerste waar ik mijn verhaal kwijt kan. En dan krijg ik bijvoorbeeld verschillende adviezen en dan probeer ik op te pakken en soms zie ik wel dat dat resultaat heeft en soms niet. Dus ik heb er sowieso wat aan. En als er geen resultaat uit komt dan ga ik verder zoeken. | **Respondent 1 - man**

Enkelen benoemen dat de Wijkacademie hen sterkt in hun rol als ouder. Een respondent noemt ook dat het leren kennen van mensen in de buurt voor hem van belang is. Meerdere deelnemers vertellen dat zij uitkijken naar de kerngroepbijeenkomsten.

Voor mij persoonlijk herinnert het mij steeds aan mijn rol als vaderfiguur. Het is ook mooi om steeds weer eraan herinnerd te worden. Dat het belangrijk is. Als ik klaar ben met zo'n sessie dan heb ik genoeg energie om er weer tegen aan te gaan. | **Respondent 7 - man**

Soms (...) zie ik geen nut meer voor sommige dingen. Ja, waarom zou ik nog doorgaan, het heeft toch geen zin. Maar ach, als ik daar [bij de kerngroep] weer kom. Dat is niet iedere keer zo, maar soms als ik me helemaal opgelaten voel, dan heb ik zoiets van ja, waar heb ik het allemaal... gewoon de moeite is voor niks (...) En als ik daar ben, dan heb ik weer zoiets van ja, misschien vind je het zelf niet de moeite waard, maar er zijn wel veel mensen die het wel de moeite waard vinden, dus we moeten doorgaan.

Respondent 2 - vrouw

3. De Wijkacademie in de praktijk

3.1. Gesprekken

Hieronder is beschreven wat de respondenten vertellen over de gesprekken binnen de kerngroepen. Het gaat hierbij om de sfeer binnen de kerngroep en de onderwerpen die besproken worden. Wat dit voor hen oplevert is uitgewerkt in paragraaf 4.1.

Sfeer

De meerderheid van de respondenten geeft aan dat zij voldoende ruimte ervaren om hun mening of ideeën in te brengen binnen de kerngroep. Enkelen denken echter ook dat nog niet iedereen zich veilig genoeg voelt om vrij te spreken. Tegelijkertijd benoemen meerderen dat zij erop vertrouwen dat hun verhaal binnen de kerngroep vertrouwelijk wordt behandeld.

Ik merk in de Wijkacademie dat ik wel eens een afwijkende mening heb of een afwijkend standpunt en dat vind ik wel eens lastig. Ik vind het ook wel eens lastig om iets te verwoorden van hoe ik het vind en waarom ik iets vind. Maar ik merk wel dat het vaak wel oké is en dat mensen het oké vinden. | **Respondent 8 - vrouw**

[De Wijkacademie] is sowieso voor mij een plek waar ik mijn verhaal kwijt kan raken. Waar ik een vertrouwen in heb dat alles wat daar besproken wordt niet naar buiten gebracht wordt. | **Respondent 1 - man**

Diversiteit

Meerdere respondenten benoemen dat er sprake van diversiteit binnen de kerngroep. Dit blijkt ook bij de observaties: er waren in Amsterdam minimaal zes verschillende nationaliteiten vertegenwoordigd en in Haarlem zeven. Er zijn onder meer mensen van Nederlandse, Turkse, Marokkaanse, Afgaanse, Somalische, Antilliaanse en Surinaamse afkomst betrokken. Dit wordt door de deelnemers gezien als een meerwaarde.

Om eerlijk te zijn, die ouders van verschillende culturen zijn normaal niet goed met elkaar. Maar bij de Wijkacademie is dat niet. | **Respondent 4 - man**

Ja, [diversiteit] in mensen want anders krijg je allemaal dezelfde figuren bij elkaar en dan hoef je het niet te doen volgens mij. | **Respondent 8 - vrouw**

Onderwerpen

De onderwerpen die besproken worden gaan over meer dan alleen opvoeden, maar over allerlei zaken waar de ouders mee te maken hebben. De respondenten geven aan dat veel van deze onderwerpen relevant voor hen zijn. Regelmatig wordt vanuit de actualiteit een bepaald thema besproken. De behandelde thema's die de respondenten noemen zijn onder meer: kindermishandeling, computer en mobiele telefoon, het belang van praten met kinderen en uitleg geven van je handelen, de eigen jeugd van de deelnemers, veiligheid in de wijk, onderwijs en schooladvies, religie, opvoeden en armoede, de buurt en wat er in de wijk gebeurt, netwerk opbouwen.

Ik heb in de loop van de twee jaar wel gemerkt dat de WA over veel meer dingen gaat dan alleen het opvoeden van kinderen. Dat vind ik zelf heel erg prima. Alleen toen ik erbij kwam dacht ik het gaat over opvoeden van kinderen. Maar ik heb nooit op papier gelezen dat die WA zo een enorm breed iets is. Dat het ook gaat over coherentie in de buurt, dat mensen zich meer bij elkaar betrokken voelen bijvoorbeeld. Of dingen als hoe we met het milieu omgaan. Dat zijn dingen die ook ter sprake komen. Het is voor mijn gevoel een erg breed platform waar mensen ideeën naar voren kunnen brengen. Waardoor het beter gaat draaien in de buurt. Dat vind ik erg leuk.

Respondent 11 - man

De deelnemers vertellen dat zij onderwerpen mogen inbrengen die bij de Wijkacademie besproken worden. Ook komen de professionals met onderwerpen. Uit de interviews komt naar voren dat in beide gevallen sprake is van een wisselwerking. Enerzijds dragen de professionals onderwerpen aan, bijvoorbeeld vanuit de actualiteit. De deelnemers reageren daarop en koppelen er hun eigen ervaringen aan. Anderzijds benoemen de deelnemers zelf zaken die zij belangrijk vinden, waarna de professionals zorgen dat dit besproken wordt. De aanwezigen reageren op elkaar.

Uit de observaties blijkt wel dat dit er in sommige gevallen toe leidt dat niet alle onderwerpen kunnen worden besproken die op de agenda staan. Deze onderdelen worden dan uitgesteld tot de volgende bijeenkomst.

We hebben ook zo'n lijst gemaakt met wat we dan nog allemaal willen. Maar dat is zo'n waslijst en daar geven [de professionals] ook hun eigen draai aan. En het is ook maar net wat er gebeurt, in het nieuws bijvoorbeeld, dat kan ook van invloed zijn. Vorig jaar zomer heb ik een opstootje tussen kinderen in mijn straat meegemaakt. Dat leverde polarisatie op, dat vond ik heel erg. Dat heb ik besproken bij de Wijkacademie, omdat ik er heel erg mee zat. | **Respondent 8 - vrouw**

Ouders geven aan waar ze mee zitten of mee worstelen en een andere ouder gaat daar weer op in en zo gaat dat door. En soms komen er vijf onderwerpen en dan gaan we schikken en kijken welk onderwerp het belangrijkste is om te bespreken.

Respondent 5 - vrouw

Nou, dat worden wel onderwerpen voorgelegd, maar er wordt ook gevraagd: 'Wat vinden jullie zelf belangrijk?' | **Respondent 9 – vrouw**

Bijvoorbeeld over veiligheid tijdens de opvoeding en dan moeilijke tijden en vooral de veiligheid. Dat had ik toen als een belangrijk thema genoemd en ze [de professional] zei ook van: we hebben het nu over jouw thema, dat hadden we nog beloofd. | **Respondent 2 - vrouw**

Meerdere deelnemers benoemen dat er aan het begin van de bijeenkomst aan alle aanwezigen wordt gevraagd of zij iets willen vertellen. Dit moment wordt ook in enkele observaties beschreven.

3.2. Activiteiten

De respondenten vertellen dat er vanuit de Wijkacademie veel verschillende activiteiten worden georganiseerd. Sommigen kunnen duidelijk benoemen waar de Wijkacademie mee bezig is, anderen hebben daar minder zicht op.

De respondenten noemen de volgende projecten: bijeenkomst waar ouders met verschillende instellingen in gesprek gingen, conferentie op een school, debat over hangjongeren, fotoproject, glossy, ouderbrigade, speurtocht in het Flevopark waar kinderen natuurkennis opdeden, toneelstuk, vadertraining, bezoek wijkagent, workshop waar ouders zelf vragen konden stellen.

Uit de interviews komt naar voren dat de activiteiten door de ouders als relevant worden gezien.

Daar willen we dus over in gesprek gaan om daar ook een oplossing voor zoeken. Want je hebt daar ook hangjongeren en (...) dan is het meteen: 'Hé oprotten'. Weet je wel. En dan denk ik van ja, dat kun je ook op een andere manier brengen. Die jongens hangen daar alleen, die doen verder niks. Mensen zien dat meteen als kattenkwaad. We hebben ook een debat over hangjongeren. Daar is ook iemand mee bezig van onze groep.
Respondent 9 - vrouw

[Wij hebben] een hele grote conferentie georganiseerd over meer invloed in de school, waar ook de leerkrachten aanwezig waren, verschillende instanties, heel veel ouders. (...) En op die manier kom je eigenlijk in contact met heel veel mensen. En dan hoor je wel eigenlijk hoe andere mensen met verschillende perspectieven er tegen aankijken, de opvoeding en het onderwijs – en daar leer je ook heel veel van en zij leren ook ons meer kennen, met name zeg maar de leerkrachten. Dus als wij met een verhaal komen en zeggen: ja, dit is eigenlijk hoe wij het voelen als ouders ja – soms is dat herkenbaar en soms niet voor de leerkrachten. En dan proberen ze daar wat aan te doen. | **Respondent 1 - man**

Door één respondent wordt benoemd dat het goed zou zijn als het uitvoeren van de activiteiten meer gestructureerd gebeurde, waarbij het plan op papier wordt uitgewerkt en een heldere taakverdeling wordt gemaakt. Dit komt niet terug in de verhalen van de overige respondenten.

In paragraaf 4.4.3 is beschreven hoe de respondenten het uitvoeren van deze activiteiten ervaren en wat het voor hen oplevert.

3.3. Samenwerking

Er worden verschillende partijen genoemd waarmee de Wijkacademie contact heeft. Met name de gemeente (Haarlem) en het stadsdeel (Amsterdam Oost) worden door de meeste respondenten vermeld. Er wordt positief gesproken over deze contacten.

De gemeente is heel erg blij met ons. Heb ik gehoord.
Respondent 9 - vrouw

Daarnaast wordt door enkelen verteld dat er wordt samengewerkt met het buurthuis, de naschoolse opvang, marktkoopluis, Save the Children en het consultatiebureau. Eén respondent zegt niet te weten met welke partijen er een samenwerking is. Een respondent benadrukt dat dit netwerk belangrijk is, omdat de Wijkacademie alleen niet voldoende is om de problematiek aan te pakken.

De problematiek is groot. De WA alleen kan dat niet in zijn eentje. Dat moet je met netwerken zien te organiseren. | **Respondent 10 - vrouw**

Uit de interviews komt niet duidelijk naar voren wie ervoor zorgt dat deze contacten gelegd worden. Eén respondent vermeldt dat met name de professionals daarvoor zorgen, maar andere respondenten zeggen daar niets over. Meerdere deelnemers geven overigens aan dat zij graag met meer organisaties en instellingen zouden willen samenwerken.

3.4. Rol van de professional

De deelnemers zijn positief over de rol van de professionals binnen de Wijkacademie. Ze vinden dat zij de kerngroep goed begeleiden, doordat zij zorgdragen voor de sfeer en het betrekken van de deelnemers. Dit laatste blijkt ook uit de observaties.

Ik vind dat ze [de professionals] heel goed luisteren en het voelt als gelijk. Het zijn hele prettige personen en ze doen goed hun best om mensen erbij te houden en iedereen aandacht te geven. Dat doen we samen ook wel, maar dat doen zij ook. | **Respondent 8 - vrouw**

Ze [de professionals] maken een gezellige chaos. In de zin van ze weten waar ze naar toe willen, maar ze doen het niet op een strakke manier. Ze geven bijvoorbeeld opdrachten en die opdrachten worden uitgevoerd en het zijn meer doe-dingen. Als mensen dingen gaan doen dan heb je meteen interactie. Aan het eind halen ze altijd hun doelen en dat vind ik heel mooi. | **Respondent 7 - man**

Tijdens de observaties blijkt ook dat de professionals vragen naar de ideeën van de ouders. Tegelijkertijd geven zij regelmatig hun eigen mening en leggen zij aan de ouders uit wat zij willen. Ook geven zij meermalen adviezen aan de ouders.

De meeste deelnemers zeggen dat zij zicht hebben op de taken van de professional. Er wordt benoemd dat de professional binnen de kerngroep een terugkoppeling geeft van de zaken waar zij mee bezig is geweest. Drie respondenten geven aan dat zij daar geen zicht op hebben, waarbij één van hen opmerkt dat dit aan haar eigen opstelling ligt en niet aan de professionals. Ook wordt genoemd dat de professionals het netwerk kennen, waardoor zij meer kunnen bereiken. Dit zorgt er tevens voor dat zij de ouders kunnen doorverwijzen wanneer dit nodig is. De ouders waarderen het dat zij een snelle reactie krijgen wanneer zij de professionals benaderen via mail of sms.

De samenwerking tussen de twee professionals wordt door meerdere respondenten positief beoordeeld. Ze merken dat de professionals elkaar aanvullen en goed op elkaar zijn ingespeeld.

Zij [de professionals] kunnen overal in. Zij hebben meer contacten en ze hebben ook meer informatie over de mogelijkheden en dat hebben wij als kerngroep zelf nog niet helemaal. | **Respondent 2 - vrouw**

Je merkt ook echt dat hun heel nauw samenwerken hoor. Als een van de twee wegvalt, zie je toch wel dat er iets mist. Ze vullen elkaar continu heel erg aan. Dat viel mij echt op. **Respondent 9 - vrouw**

Bijna alle respondenten benadrukken dat de professionals nodig zijn voor het voortbestaan van de Wijkacademie. Daarbij wordt vooral genoemd dat zij de bijeenkomsten voorbereiden en ervoor zorgen dat ouders bij elkaar komen. Uit de observaties blijkt ook dat de professionals ervoor zorgen dat nieuwe deelnemers welkom worden geheten en voorgesteld in de groep.

De professionals zijn de kracht om die mensen bij elkaar te brengen. | **Respondent 5 - vrouw**

In enkele observaties komt naar voren dat de professionals regelmatig aan het woord zijn. Het gaat hierbij om een bijeenkomst waar politici op bezoek waren. De observatoren geven aan dat er die avond minder ruimte was voor de verhalen van de deelnemers, maar geven ook aan dat dit wellicht te maken heeft met het feit dat het nodig was om de politici op te hoogte te brengen van de activiteiten van de Wijkacademie.

Een respondent geeft aan dat het prettig zou zijn als er van elke bijeenkomst een kort verslag naar de deelnemers gestuurd zou worden, zodat voor iedereen duidelijk is wat er is besproken en afgesproken. Dit gebeurde volgens hem wel in de beginfase, maar daarna niet meer.

4. Effectindicaties bij de ouders

4.1. Leren en nieuwe inzichten

Beoogde effect: Deelnemers komen door hun ervaringen tot nieuwe inzichten (over zichzelf, over anderen, over kinderen, over opvoeding)

Alle respondenten geven aan dat zij iets hebben geleerd bij de Wijkacademie Opvoeden. Met name wordt genoemd dat zij andere mensen hebben leren kennen en te weten zijn gekomen wat hen bezighoudt. Het gaat hierbij om situaties rondom opvoeding, maar ook breder.

Ik hoorde een paar weken geleden dat bijvoorbeeld de mensen die aanwezig waren met een moslimachtergrond die zich uiterst bedreigd voelden door die aanslag. Dat wist ik persoonlijk helemaal niet. Maar voornamelijk door de gevolgen van die aanslag. Dat ze daarop worden aangekeken en dat ze 's avonds niet meer op straat durven komen. Dat wist ik helemaal niet.

Respondent 11 - man

[De Wijkacademie] is voor mij een hele inspiratie (...) Ook buiten het opvoeden. Contacten leggen met andere mensen en andere culturen, want er zitten verschillende culturen. En praten over dingen waar je normaal niet zo makkelijk over zou kunnen praten en dat geeft mij heel veel inspiratie. Ik heb daar gewoon echt iedere maand gewoon zin. Iedere keer zin in van: het is weer bijna zo ver, ik ga weer naar de Wijkacademie. Ik vind het erg inspirerend. | **Respondent 2 - vrouw**

Enkele ouders met een migrantenachtergrond geven aan dat zij door de gesprekken leren over de Nederlandse cultuur en taal. Meerdere ouders hebben iets geleerd over de omgang met hun kinderen. Enkelen noemen ook dat zij zichzelf hebben ontwikkeld, bijvoorbeeld doordat zij door de Wijkacademie nu makkelijker praten in groepen en over onderwerpen waar zij eerder niet zo snel over zouden praten. Ook leren zij waar zij terecht kunnen met bepaalde vragen.

Ik ben zelf nooit zo open in een groep. (...) En nu hoor ik – want ze weten ervan – je bent zo gigantisch gegroeid in de groep. Ook omdat ik nu veel opener ben in een groep natuurlijk. | **Respondent 9 - vrouw**

Wat je eigenlijk leert is, ja, dat het opvoeden niet makkelijk is, maar ook de huidige klimaat. Als jij als een ouder verantwoordelijk bent voor je eigen kinderen, tenminste als je dat voelt en je woont in een vreemd land waar je niet alle mensen kent en waar de heersende cultuur niet je eigen cultuur is. Je kan wel je eigen cultuur maken, maar dan heb je eigenlijk een dubbele verantwoordelijkheid. (...) De kinderen die hier geboren zijn die gaan heel snel met het systeem meedraaien, terwijl je als ouder eigenlijk in twee – hoe zeg je dat? – dat jij als ouder twee verschillende... je wordt eigenlijk opgevoed op andere een manier dan waar je kind hier opgroeit. Dus dat heeft ook invloed op je, hoe wij als kind opgevoed werden. Ja, en dan zit je nu in een totaal andere situatie waarin je kinderen moet opvoeden. Dan leer je eigenlijk uit verhalen die je hoort.

Respondent 1 - man

De respondenten zeggen dit alles met name geleerd te hebben door het uitwisselen van ervaringen. Ze horen bij de Wijkacademie hoe anderen met bepaalde situaties omgaan en krijgen adviezen vanuit de groep. Dit wordt bevestigd door de observaties: er worden persoonlijke verhalen verteld, men luistert naar elkaar en reageert op elkaar. Sommige respondenten lijken vooral ontvanger en leren van de anderen. Anderen zien zichzelf meer als gevende partij en benadrukken dat zij ook regelmatig door hun eigen ervaringen anderen kunnen helpen.

Bij één observatie viel het op dat er vooral op een negatieve manier werd gepraat over enkele situaties waar ouders mee te maken hadden gehad. De lastige aspecten van deze gebeurtenissen werden uitgebreid belicht, terwijl er minder ruimte was voor het zoeken naar een oplossing.

Uit de observaties komt naar voren dat er vooral zaken plenair worden besproken. Dit is waarschijnlijk het gevolg van een momentopname, aangezien medewerkers van BMP aangeven dat er regelmatig in subgroepen wordt gewerkt. Ook een respondent benoemt dat zij bij de Wijkacademie heeft geleerd door rollenspellen en werkvormen, waarbij zij bijvoorbeeld positieve dingen over elkaar moesten schrijven.

Ik ben natuurlijk al oma en er zijn natuurlijk ook ouders met kinderen die met problemen komen en dan kan je toch jouw ervaringen weer overbrengen aan die mensen. Waardoor je ze eigenlijk een beetje helpt. | **Respondent 9 - vrouw**

Maar je kunt ook van elkaar leren. Hoe pak jij iets aan? Wat vinden we belangrijk? Door er over te praten kom je ook vaak tot oplossingen. | **Respondent 5 - vrouw**

Maar soms hoor je ook wel hele positieve dingen, dus hoe sommige ouders soms een oplossing vinden voor opvoedproblemen, en daar leer je ook wat van. (...) Een keer ging het over hoe je een kind zindelijk kan maken en dat was precies op het moment dat mijn kind vier jaar is geworden. En ja, dan hoor je heel veel verschillende mogelijkheden en hoe je dat dan het beste kan aanpakken. Dan probeer je ook dat. Omdat het voor mij de eerste keer was en dan krijg je heel veel verschillende adviezen en dan probeer je ook dat in jouw eigen situatie toe te passen. En dat helpt. | **Respondent 1 - man**

Wij zelf zijn namelijk geen professional, maar als iemand aangeeft dat die een probleem heeft dan nemen [de professionals] contact met je op en die weten precies welke instanties of personen je kan benaderen. | **Respondent 6 - man**

Een respondent geeft aan dat de professionals die de Wijkacademie begeleiden de ouders soms ook doorverwijzen naar een plek waar zij terecht kunnen.

4.2. Vergroting opvoednetwerken

Beoogde effect: De opvoednetwerken van ouders en jongeren worden vergroot, versterkt en/of beter benut

De meerderheid van de geïnterviewde ouders praat voornamelijk met hun familie over opvoeding, waarbij de eigen partner het meest genoemd wordt. Voor sommigen geldt dat zij daarnaast geen anderen hebben waarmee zij de opvoeding bespreken (behalve in de Wijkacademie). Ongeveer de helft van de respondenten zegt er met vrienden over te praten. Buren en professionals worden nauwelijks genoemd. Blijkbaar zijn die geen belangrijk onderdeel van het netwerk van deze ouders, maar het is ook mogelijk dat hierop in de interviews onvoldoende is doorgevraagd.

Hiervoor wist ik niet dat je zo'n steun kon krijgen en deed ik alles in mijn eentje. Dan denk je ook dat je de enige bent die tegen bepaalde dingen aanloopt. Maar als je in zo'n netwerk zit dan hoor je ook van andere mensen wat zij meemaken en hoe zij dat hebben opgelost. Of hoe zij iemand kennen die dat hebben opgelost. (...) De Wijkacademie heeft mij met meer vaders in contact gebracht en helemaal in mijn eigen wijk. | **Respondent 7 - man**

De Wijkacademie Opvoeden is voor meerdere ouders één van de weinige plekken waar zij spreken over opvoeden. Sommigen ervaren steun door het contact met de professional van de Wijkacademie. De contacten binnen de kerngroep vormen een vergroting van het netwerk van de ouders en meerderen geven aan dat het contact met andere ouders voor hen een steun is.

Een vraag is of ouders door de Wijkacademie ook hun netwerk buiten de kerngroep hebben vergroot. Uit de interviews komt dit niet duidelijk naar voren. Dit heeft mogelijk te maken met de gebruikte vraagstelling, omdat niet voldoende duidelijk is gevraagd welke mensen zij via de Wijkacademie buiten de kerngroep hebben leren kennen.

4.3. Ontwikkeling zelfvertrouwen

Beoogde effect: Deelnemers ervaren dat zij actor zijn en ontwikkelen hun zelfvertrouwen

Aan de respondenten is niet expliciet gevraagd naar de ontwikkeling van hun zelfvertrouwen. Uit de interviews komt echter wel naar voren dat de meeste deelnemers zich eigenaar voelen van de projecten en zij zijn positief over de resultaten daarvan. Er lijkt zelfvertrouwen door te klinken in de verhalen van de meeste deelnemers, omdat zij hebben gezien dat hun acties resultaat hadden.

Maar ik voel me wel serieus genomen ja. Op de [school] wilden ze bijvoorbeeld een college organiseren voor ouders en toen zij ik ‘dat past heel mooi bij wat we bij de Wijkacademie doen’ en toen wilden we dat ook samen gaan doen. (...) [Het] was het prima dat ik mee zou denken. En door het stadsdeel ook. Zij zijn ons bijvoorbeeld komen installeren. Dat zijn wel hele mooie dingen. | **Respondent 8 - vrouw**

Ik denk dat deze groep zoveel goeds voor elkaar gekregen heeft. We hebben het niet over academische mensen die daar zitten en dan iets moeten bedenken. Als we het hebben over ouders die soms heel slecht Nederlands spreken maar dan toch zoveel dingen voor elkaar krijgen. | **Respondent 5 - vrouw**

Er zijn dus aanwijzingen dat het zelfvertrouwen van de ouders is vergroot door het meewerken aan de activiteiten. Om daarover meer te kunnen zeggen is het echter nodig om hen daarop uitgebreider te bevragen.

Het belangrijkste wat wij hebben gedaan is (...) die opvoedingsconferentie. Dat heeft veel wakker gemaakt bij mensen van: hé daar lopen we ook tegenaan. En ook van de professionals van: hé hier zitten mensen mee, dus dat gaan we meer doen. Ze zijn nu goed bezig. Aan de hand van toneelstukjes met eerst de negatieve dingen en dan wat je er bij voelt. Echt gebeurde, waargebeurde verhalen. En dan ook positieve dingen (...) laten zien van mensen. Je kan het ook op die manier doen. Hebben we laten zien hoe we ons voelen, hoe mensen zich kunnen voelen. En dat heeft best wel veel wakker gemaakt bij veel professionals, die als ik mag zeggen aan het slapen waren. | **Respondent 2 - vrouw**

5. Discussie en conclusie

Uit de interviews blijkt dat de Wijkacademie Opvoeden door de deelnemers bijzonder wordt gewaardeerd, onder meer omdat het een plek is waar er naar hun verhaal geluisterd wordt en waar zij adviezen krijgen. Voor sommigen is de kerngroep daarvoor de enige mogelijkheid.

Het beeld van de Wijkacademie Opvoeden dat uit de interviews naar voren komt, komt overeen met de programmabeschrijving. Er vinden ontmoetingen tussen wijkbewoners plaats, waarbij de deelnemers zelf de onderwerpen inbrengen. Bepaalde thema's worden verder uitgewerkt en in de wijk onder de aandacht gebracht. Er is daarbij sprake van samenwerking met verschillende partijen. De professionals begeleiden de kerngroep en zorgen dat de deelnemers betrokken blijven. De meeste respondenten zijn positief over de rol van de professionals binnen de kerngroep. Meermalen wordt aangegeven dat zij de groep goed ondersteunen en dat hun inzet noodzakelijk is voor het functioneren van de Wijkacademie Opvoeden.

Uit de interviews en observaties blijkt dat de professional regelmatig haar eigen mening geeft en ouders adviezen geeft – ook buiten de bijeenkomsten van de kerngroep om. Tevens vertellen de deelnemers dat de professionals onderwerpen inbrengen ter bespreking, bijvoorbeeld vanuit de actualiteit. Meerdere respondenten geven aan dat zij worden geholpen door de adviezen van de professional, maar nog vaker wordt er genoemd dat de mening en de adviezen van andere ouders voor hen een steun zijn. Er zijn geen aanwijzingen dat de uitspraken van de professional zwaarder wegen dan die van de deelnemers.

Alle deelnemers vertellen dat zij iets hebben geleerd bij de Wijkacademie. Zij noemen nieuwe inzichten met betrekking tot andere mensen, omgaan met kinderen, de Nederlandse taal en cultuur en waar zij terecht kunnen met bepaalde vragen. Ook geven enkele deelnemers aan dat zij zichzelf hebben ontwikkeld, bijvoorbeeld omdat zij hebben geleerd om zich te uiten in een groep. De respondenten zeggen dit vooral te leren door ervaringen uitwisselen en het krijgen van advies.

Uit de interviews komt niet duidelijk naar voren in hoeverre de Wijkacademie heeft bijgedragen aan het vergroten, versterken of beter benutten van de opvoednetwerken. Voor sommige ouders is de kerngroep één van de weinige plekken waar zij over opvoeden praten. In elk geval kan er worden gezegd dat voor de meeste ouders de contacten binnen de kerngroep een vergroting van het opvoednetwerk betekenen. Er kan echter niet worden vastgesteld in hoeverre de Wijkacademie Opvoeden invloed heeft op het netwerk van ouders buiten de kerngroep.

Uit de verhalen van de ouders lijkt zelfvertrouwen te spreken. Zij vertellen over de activiteiten waar zij met de kerngroep mee bezig zijn en lijken zichzelf als eigenaar te zien. De meeste deelnemers vertellen wat er is bereikt door deze activiteiten en zij kunnen successen benoemen. Dit kan een aanwijzing zijn dat inderdaad het zelfvertrouwen van de ouders wordt vergroot door het meewerken aan de activiteiten.

Bij het lezen van bovenstaande uitkomsten moet rekening worden gehouden met de opmerkingen bij de interpretatie zoals beschreven in paragraaf 1 van deze bijlage.

Colofon

Opdrachtgever

Stichting BMP

Uitvoering

Maria Jonker Onderzoek

Begeleidingscommissie

prof. dr. Mariette de Haan

prof. dr. Micha de Winter

Universiteit Utrecht

Dataverzameling bij deelnemers en kerngroepen

Carry Lijten

Jessica Lodeweegs

Stephanie Pease

Lyke de Raat

Studenten Universiteit Utrecht

Foto's

Stichting BMP

Vormgeving

Wessel Jonker

© 2015 Maria Jonker Onderzoek

Maria Jonker Onderzoek & Advies

06-42343503

info@mariajonker.nl

Spieringstraat 159

2801 ZL Gouda